Prijs f 0.50

4e JAARGANG No. 11
NOVEMBER 1950

NEDERLAND POLEN

Vrede!

Tekening van de bekende schilder en vredesstrijder Pablo Picasso

UITGAVE DER VERENIGING NEDERLAND—POLEN

2e Wereldvredescongres in de Poolse hoofdstad

Polen's Vredesverlangen

We gaan voor een wijle in gedachten terug naar de sombere oorlogsdagen toen we, vaak verdekt opgesteld in duistere hoeken, in onderaardse gewelven, het meedogenloos verbod van de vijand ten spijt de berichten van de Engelse zender trachtten op te vangen. In deze ogenblikken gold voor ons allen de leus, die we met een variant op een Latijns adagium aldus konden weergeven „eerst luisteren dan leven". En gebeurde het niet vaak, dat de B.B.C. omroeper na het trieste relaas van de mislukkingen in het Westen met een geheel andere nuance in zijn stem begon te spreken over de hardnekkige weerstand, over de glorierijke successen van „our gallant ally".
Nu rekenen sommige kringen in het Westen (gelukkig niet allen) het de Polen als een schande aan, dat zij de daden van deze „gallant ally" niet vergeten zijn. Zeer zeker zijn ze die niet vergeten.
Ze gaan zelfs een stap verder. Zij stellen zich in alle nuchterheid de volgende vraag: Hoe kon 't gebeuren, dat de Sowjetlegers een kracht wisten te ontwikkelen, welke hun in staat stelde om de zegerijke triumftocht van Stalingrad naar Berlijn te volvoeren en dat in tegenstelling met de Russische legers uit de eerste wereldoorlog, die niet opgewassen bleken tegen de mokerslagen hun door de Duitsers toegebracht.
Op deze vraag nu past geen ander antwoord dan dat de radicale ommekeer van 1918 ook en niet in de laatste plaats zijn uitwerking op de landsverdediging heeft gehad. Nu niet langer een leger, een vloot, een luchtmacht, die zich in de rug bedreigd wisten door met de vijand heulende corrupte elementen, neen thans eendrachtige scharen die zich er diep van bewust waren, welke waarden er in deze gigantische strijd tegen de nationaal-socialistische barbaren op het spel stonden.
En juist omdat men in Polen een zo duidelijk begrip heeft van de onverbrekelijke samenhang, welke er tussen 1918 en 1941—1945 bestaat, beschouwt men ook daar de 7e November als een nationale feestdag.
Doch ook deze lijn moet verder worden doorgetrokken. Nadat het vreselijk gevaar van een nationaal-socialistische hegemonie niet in de laatste plaats door de „gallant ally" bezworen was, moest de gehele nationale kracht in dienst worden gesteld van de Wederopbouw. En deze wederopbouw kon en kan alleen geschieden in de sfeer van de vrede. Juist daarom is het vredesverlangen zo diep geworteld in het nieuwe Polen, juist daarom ook legt men zo aandachtig het oor te luisteren, naar hen, die uit het diepst van hun gemoed de vrede preken of prediken, zij mogen dan Einstein, Romain Rolland, Maxim Gorki of Karl Barth heten. En de naam van Maxim Gorki neerschrijvend denken we onwillekeurig terug aan dat diep ontroerend manifest, dat hij destijds tot alle vrouwen ter wereld richtte, waarin hij haar op haar heilige plicht wees, haar kroost te beveiligen tegen de toen ook dreigende oorlogsrampen. Deze woorden geuit, nog voor het menselijk brein het geheim der atoomsplitsing ontraadseld had, verkregen nadien een nog grotere betekenis. **Moge het de thans in Polen's hoofdstad congresserenden gegeven zijn deze woorden in daden om te zetten.**

Redactie Nederland-Polen

EEN BELANGRIJKE MEDEDELING

Reeds verschillende malen bereikte ons van de zijde onzer lezers de wens sommige artikelen, die in ons tijdschrift geplaatst zijn, nog in een andere vorm te doen verschijnen, zodat het ephemeer karakter nu eenmaal eigen aan iedere tijdschriftpublicatie er aan ontnomen wordt en men de daarin behandelde quaesties nog nauwgezetter zal kunnen bekijken. Dankbaar voor iedere suggestie van onze abonné's en andere belangstellenden hebben wij dit vraagstuk lang overwogen en zijn tot de conclusie gekomen, dat de brochurevorm wel het best aan dit doel beantwoordt. Vandaar, dat we over enige weken het voor Polen geïnteresseerde publiek onze eerste brochure kunnen aanbieden.
De vraag op welk onderwerp het eerst de aandacht moest worden gericht, was niet zo moeilijk te beantwoorden. Geheel het Poolse streven is immers gericht op de uitvoering van het 6 jaren plan en wij menen onze lezers een dienst te bewijzen met een enigszins gedetailleerde uiteenzetting. Doch men denke vooral niet, dat dit een uitsluitend Poolse aangelegenheid is. Verre van dien! Ten eerste huldigt men ook in een ander groot gedeelte van de wereld de opvatting, dat slechts een consequent doorgevoerde plan-huishouding ons uit het moeras van de economische ellende kan bevrijden. Maar ook daar, waar men voor bepaalde consequenties terugschrikt, is het toch wel vrijwel een communis opinio geworden, dat aan de anarchie in het productieproces een eind moet worden gemaakt. Doch zoals gezegd, omtrent de keuze der toe te passen middelen bestaan diepgaande meningsverschillen. Voor een vruchtbare confrontatie is echter kennis van wat ginds geschiedt een noodzakelijke voorwaarde.
Onze brochure wil daartoe het hare bijdragen. Hierbij dient echter nog het volgende opgemerkt te worden: Natuurlijk bevinden zich onder hen, die bezwaren opperen ook dezulken, die de goede kanten van de planhuishouding erkennend, het gevaar van het étatisme daarmee zien aansluipen. Men mag echter niet vergeten, dat het merendeel van degenen, die het Poolse plan ontwierpen zich er als Marxisten zeer goed van bewust zijn, dat zowel Marx als Engels de Staat als een historische categorie hebben beschouwd en dat hun de bezwijmelende eerbied voor de Staat, welke in het kamp der Rechts-Hegelianen was aan te treffen, althans in hun rijpe periode, vreemd was.
Het klinkt misschien paradoxaal, maar nergens komt Marx's afwijzende houding ten opzichte van de Staat duidelijker uit dan in zijn polemiek tegen Bakunin. Ons bestek verbiedt ons nader op deze quaestie in te gaan; de lectuur van de door Marx en Engels in 1872/1873 geschreven Italiaanse courantenartikelen, zij den belangstellenden aanbevolken. In ieder geval is nu wel duidelijk geworden, dat het étatisme-argument te zwak gefundeerd was.

P.

MAANDBLAD TER BEVORDERING DER ECONOMISCHE EN CULTURELE BETREKKINGEN

Redacteuren:
S. van Praag
M. Górzyński

Postrek. 518467
Penningm. v. d.
Ver. Nederland-
Polen - Leiden

Nederland-Polen

Redactie-Secretariaat: (Redakcja i Administracja) J. W. Brouwersplein 7 - Telefoon 20992 - Amsterdam

De Zloty op goudbasis!

De nieuwe Poolse Zloty

Tijdens de avondzitting van de wetgevende vergadering van 28 October werd het door de Poolse Regering voorbereide wetsontwerp met betrekking tot de verandering van het valuta-stelsel aangenomen.
Tevens nam de vergadering een wetsontwerp aan over het deviezenverkeer en het bezit van gouden munten, baar goud en platina.
Op grondslag van de wet voor de valuta-verandering wordt met ingang van 30 October 1950 als geldeenheid de Zloty ingevoerd met 0. 222.168 gram fijn goud. Daarmee staat de Zloty op gelijke goudpariteit als de roebel.
Zoals in de Considerans van de nieuwe valuta-wet wordt meegedeeld is de verandering van het valutastelsel door de verwerkelijking van het zesjarenplan mogelijk geworden, hetgeen tevens in verband staat met de versterking van de Poolse volkshuishouding. Men heeft nu een stabiele geldeenheid, waardoor de koopkracht stelselmatig zal stijgen. De nieuwe valuta is een hoofdvoorwaarde voor het zesjarenplan en voor de verdere verheffing van het levenspeil van de bevolking.
De voormalige Poolse valuta beantwoordde niet aan deze eisen, want die was tot stand gekomen in een periode (Januari 1945) toen de oorlog nog in gang en het valuta-stelsel door de fascistische bezetting volkomen onwricht was. Daarom kon deze valuta niet gefixeerd worden als harde valuta; zijn waarde kon niet in goud worden bepaald.
Profiterend van de na-oorlogse moeilijkheden hebben speculanten grote geldbedragen opgehoopt, waardoor zij de voor de werkende bevolking bestemde waren konden opkopen en hier en daar de markt konden verstoren. De geldzuivering zal deze speculanten een belangrijk deel van hun bezit aan baar geld ontnemen en ongetwijfeld leiden tot een verbetering van de marktsituatie ten gunste van de werkers.
Bepaalde elementen hebben van het feit, dat in Polen geen harde valuta bestond gebruik gemaakt en zij hebben gepoogd, het vertrouwen in de Poolse valuta te ondermijnen, wat een belemmerende invloed heeft gehad op de besparingen die normaliter een gevolg zouden zijn geweest van de stijging van lonen en inkomens. De nieuwe valuta, die op een goudbasis berust, zal tevens de economische en rationele leiding van de volkshuishouding bevorderen.
Dank zij de overgang tot een goudvaluta zal Polen een nauwkeurige maatstaf voor zijn economische kracht en daarmee een juiste verhouding tot de valuta's van de kapitalistische landen verkrijgen. Aan de ongemotiveerde winsten, die een product waren van de valuta-handel met Polen zal een eind worden gemaakt.
Volgens de bepalingen van de geldzuivering zullen prijzen en lonen in gelijke verhouding worden herwaardeerd. Voor 100 oude Zloty's krijgt men 3

nieuwe Zloty's. De verhouding van lonen en prijzen blijft dus gehandhaafd.
De spaarbeleggingen van de werkende bevolking worden naar dezelfde maatstaf als de lonen en prijzen omgerekend en ondergaan dus geen vermindering. Omdat de zuivering plaats vond tegen het einde van de maand, op het moment, dat de werkende bevolking in de regel haar lonen en salarissen heeft uitgegeven, is de mogelijkheid van verlies voor arbeiders en employé's aanzienlijk beperkt. Bij eventuele vooruitbetalingen aan arbeiders, employé's, gepensionneerden enz. wordt een overeenkomstige vereffening in nieuwe valuta uitbetaald. Ook voor de boeren wordt de mogelijkheid van verliezen zo veel mogelijk uitgeschakeld door herwaardering van alle bedragen, die uit contractuele verkopen van agrarische producten en vee voortvloeien, alsmede door een gunstige regeling van de betaalde belastingen.
Baar geld wordt ingewisseld in de verhouding 100 : 1, welke maatregel, di in de allereerste plaats gericht tegen de speculanten, het levenspeil van de werkers verzekert.
Alle betalingsverplichtingen worden omgerekend in de verhouding 100 : 1, voor zover deze niet betrekking hebben op belastingen en andere verplichtingen tegenover de Staat. De verplichtingen voortvloeiend uit arbeidscontracten of dienstverrichtingen, de aandelen van coöperaties en de verplichtingen als gevolg van de aanloop van landbouwproducten worden omgerekend met 100 : 3.
Tegenover buitenlandse valuta wordt de Zloty-wisselkoers berekend op grond van de goudverhouding. De volgende wisselkoers werd gepubliceerd door de Poolse Staatsbank.

Wisselkoersen (in Zloty)

Landen	Valuta-eenheid	Deviezen Ink.	Deviezen Verk.	Buitenlands geld Ink.	Buitenlands geld Verk.
UdSSR	100 Roebel	99,75	100,25	—	—
Engeland	1 Pnd. Sterl.	11,17	11,23	11,15	11,22
Argentinië	100 Peso	—	—	27.—	30.—
Australië	1 Austr. Pnd.	8,94	8,98	8,40	8,60
Oostenrijk	100 Oostenr. Schill.	—	—	15,—	15,50
België	100 Belg. Frs.	7,98	8,02	7,90	8,05
Brazilië	100 Cruzeiros	—	—	12,—	14.—
Tchecho Slowakije	100 Tsj. Kr.	7,80	8,—	4,90	5,—
Denemarken	100 Deense Kr.	57.77	58,05	50,—	55.—
Egypte	1 Egypt. Pnd.	11,46	11,52	9,50	10,—
Finland	100 Finse Mk.	—	—	1,10	1,40
Frankrijk	100 Fr. Frs.	1,14	1,145	1,10	1,15
Israël	1 Israël. Pnd.	11,17	11,28	8,50	9,—
Joego Slavië	100 Dinar	—	—	2,—	2,50
Nederland	100 Holl. Gld.	105,—	105,52	95,—	105,—
Canada	1 Can. Dollar	3,85	3,87	3,83	3,87
Noorwegen	100 Noorse Kronen	55,86	56,14	50,—	55,—
USA	1 Dollar USA	3,99	4,01	3,98	4,02
Zwitseland	100 Zw. Frs.	92,20	92,66	92,—	93,—
Zweden	100 Zweedse Kronen	77,11	77,49	70,—	75,—
Hongarije	100 Florin	—	—	14,—	15,—
Italië	100 Lire	—	—	0,65	0,70

Vlotte invoering
van de nieuwe geldstandaard

De waarde verandering van de Zloty liep in Polen bijzonder vlot van stapel. De op Dinsdag vervallende lonen werden reeds volgens de nieuwe standaard uitbetaald en de inwisseling werd door de arbeiders en beambten in de bedrijven zonder enige moeilijkheid verricht. Om speculatie en woekerprijzen te voorkomen stelden de vakbonden in het hele land enige duizenden contrôleegroepen in.
Naar aanleiding van de wet op het bezit van buitenlandse valuta, gouden munten, goud en platina gaf de Pools Nationale Bank een communiqué uit, waarbij vastgesteld werd, dat gouden en platina voorwerpen voor persoonlijk of kerkelijk gebruik en objecten van kunstwaarde niet door deze wet getroffen worden. Daarentegen vallen hier wel onder buitenlandse valuta op cheques, wissels, enz. van alle personen en instellingen, die ingezetenen zijn van Polen of daar hun domicilium hebben en van Poolse en buitenlandse staatsburgers, die in het buitenland leven, doch tijdelijk in Polen vertoeven.
In een publicatie van de Pools Nationale Bank werd de koerstabel no. 34 ingetrokken en de nieuwe wisselkoers van de Złoty ten opzichte van de buitenlandse valuta bekend gemaakt.
De prijs voor 1 gram zuiver goud bedraagt 4.50 Zloty.

Poolse kolen

Nederlandse schepen

In het zojuist verschenen rapport van de commissie tot bestudering van de centralisatie op het gebied der gasvoorziening in Nederland, dat in opdracht van de regering is uitgebracht door deskundigen op het gebied van de kolenvoorziening o.m. door de voorzitter der commissie Prof. Dr. F. K. Th. van Iterson, oud-directeur der Staatsmijnen, schrijft men op bldz. 35: „De kolenproductie in Limburg wordt voor 1954 geraamd op 13 millioen ton. De uitvoer van cokes op 1½ millioen ton stellend en de totale behoefte aan vaste brandstoffen op 18½ millioen ton, dan zullen ca. 7 millioen ton kolen moeten worden ingevoerd."

Het behoeft geen betoog, dat uit deze raming wel heel duidelijk naar voren springt het grote belang dat Nederland heeft bij een juiste invoerpolitiek inzake steenkolen, daar bijna 40% van de benodigde kolen ingevoerd moeten worden.

Tengevolge van de situatie, ontstaan door de oorlog, was er in de eerste naoorlogse jaren geen sprake van, dat men zonder meer kon teruggrijpen op de vooroorlogse toestand en men was gedwongen dure en vaak slechte kolen in te voeren uit de Verenigde Staten van Amerika, o.a. in 1947 nog 2.3 millioen ton van de 3.5 millioen ton ingevoerde kolen.

Het jaar 1948 leverde reeds een normaler beeld op, daar men zich op de vooroorlogse leveranciers in Europa kon gaan oriënteren, terwijl 1949 bij een invoer van 3.9 millioen ton een verdeling te zien gaf van 1.6 millioen ton uit West-Duitsland, 0.9 millioen ton uit Engeland en eveneens 0.9 millioen ton uit Polen als grote leveranciers.

Hoewel men nog niet kon zeggen, dat er een „verkopersmarkt" was ontstaan, was de Nederlandse regering er toch in geslaagd de basis te leggen voor een open kolenmarkt, hetgeen voor de Nederlandse industrie van de grootste betekenis is, daar, zoals Dr. A. A. de Graaf in zijn studie voor het Ned. Economische Instituut „De kolenvoorziening van Nederland" vaststelt, in de jaren 1930—39 van de 8 à 10 millioen ton kolen, die zij gebruikte, het aandeel der buitenlandse kolen steeds 1 à 2 millioen ton groter was dan het aandeel der Nederlandse kolen.

Terecht stelt de aangehaalde schrijver dan ook vast: „dat weer meer dan de helft der hier te lande verkochte steenkolen (dus zonder cokes en briketten) van buitenlandse herkomst zijn, iedere marktverstarring aanzienlijke lasten op de verbruikers legt".

Het is daarom te betreuren, dat de zich in 1949 reeds bemoedigend ontwikkelende situatie, in 1950 een aanzienlijke verandering ondergaat, die zich vooral in de laatste maanden scherp aftekent.

Niet alleen, dat de invoer van steenkool, die aanvankelijk van 300 duizend ton in Juni, om daarna terug te vallen tot 285 duizend ton in September, onvoldoende dreigt te worden, zodat de adviescommissie voor huisbrandvoorziening reeds moet waarschuwen in verband met de benarde kolenpositie, maar ook is het aantal leveranciers teruggevallen tot practisch 1 en wel West-Duitsland.

Van dit land betrok Nederland in September 244 duizend ton van de 285 duizend ton, die werd ingevoerd, hetgeen wel een zeer hoog percentage is van de totale invoer, maar hetgeen wat de hoeveelheid betreft ver beneden het peil was van o.a. Augustus, toen 324 duizend ton uit West-Duitsland werd ingevoerd.

Het blijkt, dat West-Duitsland, waarop men zich voornamelijk had georiënteerd, misschien door invloed van bepaalde kringen, die sterk belanghebbend zijn bij de invoer van kolen uit dit land, zijn verplichtingen niet kan nakomen en zoals de berichten-

De Poolse mijnwerker voorziet de markt van het kostbare zwarte goud. Op de foto de stootbrigade Wilk Roman met zijn kompels

De Poolse sleepboot „Zygmunt" die op 12 Oct. j.l. te Delfzijl te water gelaten en aan de Poolse autoriteiten overgedragen werd.
Zou „Zygmunt" werkelijk de laatste zijn?

dienst van „Economische Voorlichting" van 2 Nov. mededeelt, zal de exportmogelijkheid van West Duitsland in het laatste kwartaal van 1950 nog verder inkrimpen, door een kolentekort van 2.3 millioen ton.
Deze moeilijkheden, waarmede de Duitse kolenproducenten te kampen hebben, zullen er ongetwijfeld toe leiden, dat de prijzen zowel in het binnenland als voor de export verhoogd worden. (Inmiddels zijn de binnenlandse prijzen reeds met 5 D.M. verhoogd. Red.)
Zodoende is Nederland in de situatie geraakt, dat het door de oriëntatie op één leverancier, bedreigd wordt met een kolentekort en tevens alle concurrentiemogelijkheden ongebruikt moet laten.
In dit licht gezien is het des te meer te betreuren, dat de kolenleverantie uit Polen, het land dat met zijn bijna 100 millioen ton productie tot de grote vijf gerekend wordt, vanaf Februari 1950 niet alleen niet is uitgebreid boven het maandgemiddelde van 75 duizend ton in 1949, maar totaal is stopgezet.
Hierbij dient men ook nog aan te tekenen, dat nu Engeland, dat zoals recente verklaringen in het licht stelden, niet in staat zal zijn nog op grote schaal te exporteren, juist Polen de leverancier is van uitstekende gas- en vlamkolen, terwijl de gevolgen van het kolentekort bij bepaalde takken van onze industrie (o.a. gasfabrieken) niet alleen bestaan uit voorzieningsmoeilijkheden, maar ook uit financiële offers, daar men niet beschikt over de juiste kwaliteit kolen, die voor een hoge productie een vereiste zijn.
De invoer van Poolse kolen zou tevens een vergroting van de handelsbalans met dit land tengevolge gehad hebben, hetgeen, zoals wij menen te weten, zou betekenen, dat belangrijke Poolse orders voor onze scheepsbouwindustrie hier te lande geplaatst zouden zijn.
Het behoeft geen betoog, dat, nu zelfs de Duitse werven beginnen op te treden als gevaarlijke concurenten, het zeer waardevol voor de Nederlandse scheepsbouwindustrie is om haar goede betrekkingen en haar goede naam, die ontstaan is in het naoorlogse Polen, te handhaven, te verstevigen. Het omgekeerde dreigt nu plaats te vinden, daar zo juist het laatste schip is afgeleverd, dat in opdracht van de Poolse regering hier in Nederland werd gebouwd, en geen andere schip voor Polen op stapel staat.
Zoals wij later nog eens hopen aan te tonen is door tal van factoren juist een band op dit terrein met een land als Polen, dat zich, zoals het zich laat aanzien, meer op zee zal oriënteren, zeer waardevol, waarbij men niet mag vergeten, dat door de steeds groeiende behoeften van dit volk ook voor onze scheepvaart nog grote mogelijkheden overblijven.
Wij zouden willen sluiten met de aanhef van het laatste hoofdstuk in Dr. A. A. de Graaf's hier bovengenoemde studie, waar onder de titel „Opnieuw naar open water" staat:
„Wie zich opmaakt om opnieuw uit te varen, ordent zijn ervaringen. Hij weet dat, wanneer hij straks door het onbekende zijn weg moet vinden, de lessen uit het verleden waardevolle bakens zijn, met behulp waarvan hij na het verlaten van de branding een veilige koers kan varen."
Drastischer zowel voor de Nederlandse kolenpolitiek, als voor zijn scheepsbouwindustrie kan het niet worden uitgderukt.

A.

In het hart van het Poolse zwaarindustriegebied roken de schoorstenen (Silezie)

POLEN en de conferentie van Praag

Naar aanleiding van de te New York door de drie grote Westerse Mogendheden genomen besluiten aangaande de herbewapening van West-Duitsland werd na de bijeénkomst van de acht Ministers van Buitenlandse Zaken te Pra g een gemeenschappelijke Verklaring gepubliceerd. Deze Verklaring bevat aan het slot vier punten, waarin er op wordt gewezen dat het in het belang van de vrede en de veiligheid in Europa dringend noodzakelijk is:

1. dat de Regeringen der vier Mogendheden zich verplichten de herbewapening van West-Duitsland te verhinderen en de Besluiten van Potsdam ter waarborging van de eenheid van Duitsland op een vreedzame en democratische grondslag, na te komen;
2. dat zij alle beperkingen opheffen, die de Duitse vredes-economie in de weg kunnen staan;
3. dat onverwijld een vredesverdrag met Duitsland wordt gesloten, de staatseenheid wordt hersteld en binnen een jaar na de afsluiting van het vredesverdrag de troepen van alle bezettingsmachten teruggetrokken worden.
4. dat een Raad voor geheel Duitsland, bestaande uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van Oost- en van West-Duitsland, wordt ingesteld om het vormen van een Souvereine Regering voor geheel Duitsland voor te bereiden en dat deze Raad adviserende bevoegdheden zal bezitten bij het opstellen van het vredesverdrag.

Het Duitse volk kan onmiddellijk over dit voorstel geraadpleegd worden.
Na een analyse van de te New York afzonderlijk genomen besluiten, die behelsden, dat „door de beeindiging van de toestand van oorlog met Duitsland het sluiten van een algemeen vredesverdrag onmogelijk was geworden en het „Bezettingsstatuut", waardoor West-Duitsland in het beruchte Noord-Atlantisch Pact wordt betrokken, ook verder geldig zal blijven — besluiten, die alle pogingen tot hereniging van Duitsland verijdelen — werden bovenstaande constructieve voorstellen gedaan.
De opheffing van de beperkingen, welke den verboden takken van industrie werd opgelegd, betekent feitelijk de wederopbouw van de Duitse oorlogsindustrie. Een dergelijke politiek, die de vredes-economie en de vreedzame wederopbouw van Duitsland benadeelt en de bezettingskosten en daarmee verbonden belastingdruk met een veelvoud verhoogt, is in strijd met de belangen van het Duitse volk. Het weder oprichten van de Duitse „Wehrmacht", deels als „beweeglijke politiemacht", deels als „Duits contingent voor de Verenigde Strijdkrachten", beide onder commando van fascistische Generaals en oorlogsmisdadigers zoals Halder, Guderian, Manteuffel, enz., betekent, dat de voorstanders van een dergelijke politiek tot een agressieve daad overgingen, wat onverenigbaar is met de belangen van de Vrede in Europa.

De weerklank in Polen

De gehele Poolse pers, die omvangrijke commentaren gaf op de te Praag gehouden besprekingen, is het er over eens, dat de opgestelde eisen een positief program voor het behoud van de vrede inhouden en ook buiten de grenzen van Duitsland van politieke betekenis zijn.

„De Polen liggen de ruines van Warszawa nog te vers in het geheugen", — zo schrijft de „*Trybuna Ludu*", „en de sporen van de vernietiging zijn nog te talrijk om wie ook in Polen de laatste oorlog te doen vergeten. Tenslotte heeft het Poolse volk gedurende de laatste oorlog te veel moeten doormaken om niet onmiddellijk in de thans door de Westerse Mogendheden in Duitsland gevolgde politiek dezelfde trekken te zien, die ook het Duitse imperialisme en het Hitler-fascisme kenmerkten. Een verenigd, democratisch en vreedzaam Duitsland," zo besluit dit blad, „is de veiligste weg om nieuwe oorlogen te vermijden."
„Niet voor het eerst," zo schrijft de „*Trybuna Robotnicza*", „spreken de democratische Staten tot de publieke opinie in de hele wereld en niet voor het eerst doen zij concrete voorstellen voor het behoud van de vrede. Reeds twee-en-een-half jaar geleden, direct na de Conferentie der drie Westerse Ministers van Buitenlandse Zaken te Londen, heeft de Conferentie van Warszawa op de te Londen genomen besluiten gewezen, die ten doel hadden in West-Duitsland het oorlogspotentieel te herstellen en dit te gebruiken als een werktuig voor militair-strategische doeleinden. Gedurende de 28 maanden, die inmiddels zijn verlopen, maakte de ondersteuning der Hitler-fascistische elementen in West-Duitsland belangrijke vorderingen, zodat deze thans een directe bedreiging voor de vrede en de internationale veiligheid vormen. Het oprichten van een nieuwe Wehrmacht met behulp van de Hitler-fascistische Generaals en het opheffen van de aan de staalproductie voor bewapeningsdoeleinden opgelegde beperkingen zijn maatregelen, die tot een nieuwe wereldoorlog voeren."
„De Verklaring van Praag betekent een waarschuwing en geeft gelijktijdig een reëel programma voor het behoud van de vrede," zo schrijft de „*Zycie Warszawy*". „Een vredesverdrag en terugtrekking van alle bezettingstroepen binnen het jaar zouden het wederzijdse wantrouwen en het gevaar voor een conflict uit de weg ruimen."
„De deelname van de Duitse Democratische Republiek is één der belangrijkste „nieuwe elementen" in de internationale situatie", schrijft het blad elders, terwijl de „*Dziennik Polski*" er op wijst, dat de besluiten van New York een poging betekenen, om het Duitse volk, in strijd met zijn eigen belangen en de belangen van andere volken, zonder het om zijn mening te vragen, een „Diktat" op te leggen. Een dergelijke handelwijze is afgestuit op de weigering van de Duitse bevolking. Zelfs de aanhangers van een Westerse politiek in Duitsland, zoals b.v. de vroegere Minister van Binnenlandse Zaken Heinemann en Ds. Niemöller, verzetten zich tegen zulk een „Diktat".

„Het zou een fout zijn, de Conferentie van Praag alleen als een demonstratief optreden van de acht Staten te beschouwen," schrijft de „Kurier Codzienny". „De Conferentie betekent voor alles een poging ter verwezenlijking van het te Praag aangekondigde program, de uitdaging tot een strijd tevens, die ten doel heeft de militarisatieplannen met betrekking tot West-Duitsland te verijdelen. Het Duitse probleem behoort niet uitsluitend tot het domein van de Anglo-Amerikanen; het is een probleem, waarbij de Sowjet-Unie en Polen onvergelijkelijk meer belang hebben dan de Verenigde Staten. De 21ste October van dit jaar is derhalve het begin van een nieuw hoofdstuk in de Duitse kwestie."

De Octoberrevolutie

en Polen

Polen werd zwaar getroffen door de eerste wereldoorlog. Evenals België en Servië werd ook geheel Polen door de elkaar bestrijdende legers onder de voet gelopen. Gedurende al de oorlogsjaren was Polen gevechtsterrein en leed onder de vijandelijke bezetting. Daarbij kwam nog de tragedie, dat het Poolse volk in de legers van beide oorlogvoerende partijen werd gemobiliseerd.
De eerste wereldoorlog stelde natuurlijk de kwestie van Polen's bestaan aan de orde, en wel in een zeer bijzondere vorm. Polen, dat anderhalve eeuw onder het juk van zijn drie grote buurstaten — Tsaristisch Rusland, Duitsland en Oostenrijk-Hongarije — had gezucht, werd in het verloop van de oorlog verlaagd tot een voorwerp van demagogisch en oneerlijk gesjacher tussen de diplomaten van beide oorlogvoerende partijen. Naargelang de politieke of militaire toestand zich wijzigde, werd de Poolse kwestie òf door de Tsaristen, òf door de Centrale Mogendheden uitgespeeld.
De opmars van de Pruisische legers in de tot dusverre door de Tsaristen bezette Poolse gebieden en de politieke manoeuvres van de Oostenrijks-Hongaarse overheersers met het oprichten van de Poolse Legioenen dwong de Tsaristische Regering om voorzichtigheidshalve haar politiek met betrekking tot Polen te herzien.
In Juli 1914 had Vorst Nikalaï Nikolajewitch als Opperbevelhebber der Russische strijdkrachten een oproep uitgevaardigd, waarin hij de Polen uitnodigde, partij te kiezen tegen de Centrale Mogendheiden, met de belofte, dat Polen na de oorlog verenigd zou worden en op die manier tot een vrije en onafhankelijke staat zou worden gemaakt.
In Augustus 1914 verzekerde de Russische Minister van Buitenlandse Zaken, Sasonow, aan de Britse en Franse Ambassadeurs, dat Polen het eerste punt uitmaakte van het Russische vredesprogram, waarop beide diplomaten hem te kennen gaven, dat hun Regeringen volledig met dit programma instemden. Het ging hier echter om de inlijving van West-Galicië en het gebied van Poznań in een toekomstige Poolse Staat, die onder de kroon der Romanows zou staan.
De rechtse groeperingen in Polen, zoals de Nationaal-Democraten, de Beweging voor een realistische politiek, enz., grepen deze oplossing aan en verklaarden, dat dit „een daad van buitengewoon grote politieke betekenis" was.
Maar de Russen maakten niet de minste aanstalte om hun belofte na te komen in die gebieden, die zij nog bezet hielden. Pas in 1915, toen de legers der Centrale Mogendheden Rusland zware slagen toebrachten, was Rusland genoodzaakt een oproep te richten tot de Polen en hun toe te staan, eigen gemeentebesturen op te richten in de Poolse steden. Deze gemeentebesturen waren een karikatuur.
Pas toen bijna heel Polen in handen van de Duitse en Oostenrijks-Hongaarse machthebbers was gevallen, riep de Tsaristische Regering een „Commissie voor de Poolse Kwestie" in het leven. Deze Commissie had tot taak, de Polen met verdere beloften zoet te houden, ze de autonomie te beloven en het Poolse grondgebied van de Duits-Oostenrijkse indringers te zuiveren.
In Augustus 1914 konden de „Congres-Polen" echter in de door de Duitse en Oostenrijks-Hongaarse regeringen tot hen gerichte oproepen lezen, dat deze hun „vrijheid en onafhankelijkheid brachten". Dezelfde bedriegelijke beloften werden door het „Nationale Comité van Kraków" en door Pilsoedski verspreid. Hierbij sloten zich een aantal z.g. artistieke Groeperingen en Verenigingen in Galicië aan. Zij ondersteunden de Weense opvatting, dat Polen verenigd moest worden onder de Habsburgse Dynastie.
Intussen vervolgden de Duitsers hun roofpolitiek in Polen. Ze ontroofden het land alle noodzakelijke levensbehoeften. Ze recruteerden arbeidsslaven en plunderden het reeds verarmde land volkomen leeg. Hun doel was, Polen, Lithauen, de Baltische landen, Witrusland en de Oekraïne bij een Groot-Duitsland in te lijven.
In het begin van hun veldtocht dachten de Duitsers er dan ook niet aan, de Polen enige concessie te doen. Dat werd pas anders na een aantal nederlagen. Toen verklaarden ook zij zich vóór een zelfstandige Poolse Staat, maar als een erfelijke Monarchie met een Constitutionele Regering. Zij deden dit om de Polen beter in de z.g. „Poolse Armee" te recruteren. En men richtte werkelijk een z.g. „Voorlopige Poolse Staatsraad" op, waarin, met de Monarchisten en Clericalen, ook Pilsoedski zitting had.
In Rusland nam intussen de revolutionnaire beweging steeds groter omvang aan. De Russische revolutionnaire arbeidersklasse onder leiding van Lenin nam onomwonden positie in de Poolse kwestie en analyseerde de „Keizerlijke Manifesten" over Polen. Lenin schreef:
„Steunend op de grootgrondbezitters en de bourgeoisie voerde de Tsaristische Regering haar legers naar Galicië, om dit land te beroven en te onderdrukken. De roverslegers der Duitse imperialisten sloegen de Russische rovers terug, en niet alleen uit Galicië, maar ook uit „Russisch Polen"... De bloedige Nikolai, Chwastow, Tchelnokow, Miljoekow c.s. zijn nu opeens voor de onafhankelijkheid van Polen, *nu* zijn ze daar met hart en ziel voor — nu men de Russen Polen heeft afgepakt, zijn ze voor de „onafhankelijkheid" van Polen..." (Lenin, verz. Werken dl. 19 pag 31/32, Sowj.uitg.).
In zijn artikel oefent Lenin kritiek uit op de Russische en Duitse imperialisten, terwijl hij tevens de weg wijst naar een werkelijke bevrijding:
„Hoe moet men de Polen helpen om hen van het Duitse juk te bevrijden? — Moeten wij hen helpen? Natuurlijk moeten wij dat doen, doch niet door de Russische imperialistische oorlog te helpen bevorderen, d.w.z. door de Tsaristische, ja zelfs door een Republikeins-burgerlijke Regering te steunen. Wij moeten het Duitse revolutionnaire proletariaat ondersteunen..."
De Maart-Revolutie in Rusland ging niet aan de Poolse kwestie voorbij. De Russische volksmassa's, de arbeiders, soldaten en boeren, spraken zich onomwonden uit tegen de verdere onderdrukking van vreemde volken. Deze Russische volkswil kwam tot uitdrukking in de „Boodschap aan het Poolse Volk", die op voorstel van de Bolschewieki in de Conferentie van de Petersburgse Sowjet van arbeiders en soldaten werd aangenomen. Deze Boodschap luidde als volgt:
„Aan het Poolse Volk!
Het Tsarisme, dat 100 jaar lang het Poolse volk evenals het Russische volk onderdrukte, werd door de gezamenlijke krachtsinspanning van het proleta-

riaat en van het leger, omvergeworpen. De Petersburgse Sowjet van vertegenwoordigers van arbeiders en soldaten verkondigt aan het Poolse volk, dat men de overwinning en de vrijheid op de al-Russische gendarmes heeft behaald; hij verklaart, dat de Russische democratie het standpunt inneemt van het politieke zelfbeschikkingsrecht der volken; en maakt bekend, dat Polen het recht heeft op volledige nationale evenals internationale onafhankelijkheid.
Wij zenden het Poolse volk onze broederlijke groet en spreken de wens uit, dat zijn strijd bij het oprichten van een Onafhankelijk Polen zal leiden tot het instellen van een Democratische Republikeinse Grondwet.

De Petersburgse Sowjet van arbeiders en soldaten.
Prawda, 16 Maart 1917."

In deze groet werd de volledige onafhankelijkheid van Polen erkend en door geen enkele beperkende voorwaarde begrensd. Geheel anders luidde de Proclamatie der Voorlopige Russische Regering van 30 Maart 1917. Na een pompeuze inleiding, waarin werd gezegd, dat „een verbond met de nieuwe Poolse Staat door een vrijwillig Oorlogsverdrag met Rusland een sterke pijler zal zijn tegen de druk der Centrale Mogendheden", stuiten wij reeds op allerhand beperkende voorwaarden:
„De Russische Wetgevende Vergadering zal tenslotte in het kader van het Russische Staatsgebied het nieuwe broederlijke verbond moeten bekrachtigen en haar goedkeuring moeten hechten aan de ingetreden veranderingen, aangezien dit onontbeerlijk is voor het tot stand komen van een vrij Polen."
Volgens bovenstaande woorden werd dus de verwezenlijking van een onafhankelijke Poolse Staat afhankelijk gesteld van het besluit der Russische Wetgevende Vergadering. De voorlopige Regering dicteerde eigenmachtig een „vrijwillig" oorlogsverbond en probeerde gelijktijdig Polen in het kader van het Russische imperialistische Rijk te behouden. Desniettemin begroetten de toenmalige vertegenwoordigers van Polen in Rusland, zoals Vorst Czetwierczynski, W. Grabski, J. Zdrzechowski, Stan. Wojczechowski, Graaf Wielopolski en vele andere reactionaire groeperingen deze proclamatie met een waar enthousiasme. In de hoop de vaderlandslievende gevoelens der Polen uit te buiten in het belang van het Russische leger, maakten zij propaganda voor het oprichten van Poolse legerafdelingen, onder voorwendsel deze te doen deelnemen aan de strijd tegen de Duitse vijanden. En inderdaad werd dit streven, met goedvinden van de Russische machthebbers, dan ook gedeeltelijk verwezenlijkt. Het eerste Legercorps der Poolse strijdkrachten werd opgericht en onder commando geplaatst van de Russische Generaal Dowbor-Musznicki. Maar weldra bleek, dat deze Poolse legerafdelingen niet waren opgericht om de oorlog tegen de Duitsers voort te zetten, doch om de Polen te scheiden van de revolutionnaire Russische soldaten, die in hun eigen land voor de democratische vrijheid streden en een eind wilden maken aan de moorddadige oorlog. In werkelijkheid moesten de Poolse legerafdelingen, tezamen met de contra-revolutionnaire Russische troepeneenheden, de verdediging verzorgen van de Poolse grootgrondbezitters en van de Oekraine en Witrusland tegen de opstandige boeren en landarbeiders. Kan het ons daarom verwonderen, als deze Poolse troepen verzekerd waren van de volledige steun der Russische Tsaristische Generaals?
De Poolse emigranten in Rusland, die onder leiding stonden van bovengenoemde vertegenwoordigers van Polen in Rusland, verbonden zich steeds nauwer met de Russische contrarevolutie, d.w.z. met de meest verbeten vijanden van de Poolse onafhankelijkheid.

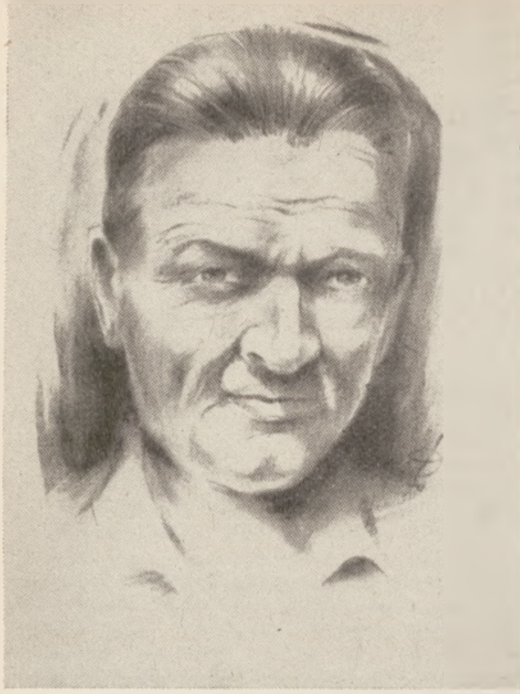
De val van het Tsarisme in Rusland vond in heel Polen levendige weerklank. Het duidelijkst komt dit tot uiting in een kort na de Revolutie van Maart door Neumann geschreven artikel in de „Frankfurter Zeitung":
„. . . de gebeurtenissen in Rusland oefenen een sterke invloed uit op de instelling van de Polen. Als de Duits-Oostenrijkse legers zich niet in Polen hadden bevonden, was het hele land reeds opgegaan in de golf van de Russische beweging. De democratisering van het Russische staatsbestel vindt een diepe weerklank bij het Poolse volk... In Polen is onder het volk een hevige gisting ontstaan, die ongetwijfeld binnenkort concrete vormen zal aannemen."
En dit was juist gezien. In het bijzonder de arbeidersklasse trok ten strijde tegen de bezettingstroepen. Op 28 Maart 1917 braken in Warszawa stakingen uit. De Revolutionnaire Poolse arbeidersbeweging voerde een sterke campagne tegen die Duitsgezinde Polen, over wie wij hierboven spraken en die trachtten, het Poolse volk te doen toetreden tot de Centrale legermachten. De Duitse bezetters beantwoordden deze campagne met represaillemaatregelen.
Om de machtige golf der revolutionnair-democratische beweging, die na de Revolutie van Maart was gegroeid, af te dammen, riepen zij een „Onafhankelijke Poolse Staat" uit, met de steun der Duitsgezinde Polen, die zich met het Duitse politieke program vereenzelvigden. Het Poolse Legioen, dat door de in dienst der Duitse bezetters getreden belangengroep was opgericht, moest de eed van trouw op de overwinning der Duits-Oostenrijkse legers afleggen. Maar de ontwikkeling, welke de omstandigheden in Rusland namen, sloeg over op de andere oorlogvoerende landen, speciaal op Duitsland zelf, en de Russische Revolutie was voor de arbeiders- en soldatenmassa's een fakkel tot openlijke rebellie.
Door de ontwikkeling, die de Russische Revolutie in 1917 doormaakte, werd het duidelijk, dat het lot van een Onafhankelijk Polen afhing van de val van alle imperialistische Regeringen en dat Polen's lot eng verbonden was met de overwinning van de revolutionnaire arbeidersklasse van Rusland.
De enige partij, die de weg van de vrede en van de bevrijding der volken was opgegaan, was de „Partij van Lenin".
De Octoberrevolutie, en bovenal de houding, die de Bolschewistische Partij innam ten opzichte van de nationale kwestie, had levendig weerklank gevonden bij het Poolse volk. De zich in Rusland bevindende Polen traden in groten getale toe tot het Rode Leger. Een duidelijk getuigenis is te vinden in de Verklaring der Poolse gedelegeerden, die op het „Congres der Poolse militairen in Rusland" werd aangenomen:
„De Raad der gedelegeerden, die de gevoelens der in Rusland in verbanning levende Poolse soldaten vertolkt, begroet met vreugde de overwinning der werkende massa's van alle volken van Rusland, die eindelijk, na lange jaren van knechtschap en onderdrukking, de macht uit de handen der bezittende klassen hebben ontrukt.
De Raad begroet deze Revolutie als de eerste overwinning op de weg naar een uiteindelijke zege van het Socialisme in Europa.
De Raad verklaart, dat slechts een democratische vrede, steunend op de beginselverklaringen der Revolutie, Polen in staat zal stellen, de werkelijke bevrijding van het volk en van de Poolse volksgemeenschap tot stand te brengen."
(Trybuna no. 26 1917).

(Wordt vervolgd.)

Aan

Wladislaw Broniewski

Dit aan de grote Poolse volksdichter Wladyslaw Broniewski gewijd huldebetoon tekent de jubilaris maar ook tevens hem, die de huldiging brengt. Men leest er duidelijk uit, hoezeer de taaltovenaar die Julian Tuwin heet, zich verwant voelt aan alles, wat het moderne Polen in enthousiasme brengt.

Wladislaw Broniewski. Tekening

Beste Władek,

Onze sterke, innige, oude vriendschap — die van eerder dateert dan de kwarteeuw van je jubileum — is me te dierbaar, dan dat ik je op deze schone dag anders zou durven noemen, dan eenvoudig „beste Władek”. Ik weet, dat ik niet gelukkig zou zijn, als ik deze brief bijv. begon met de woorden „hooggeachte jubilaris”.... Dat waag ik er liever niet op. Maar niet alleen ik — waarschijnlijk zal niemand je de pompeuze titel cadeau doen, die je melancholiek zou maken en je zou doen denken aan het bekende vers van Boy: [1]):

Men neme voor dit nobel doel
Een corpulente oude kwast,
Men zet die in een mooie stoel,
En klopt hem klinkend op zijn bast.
En spreek hem toe, meer los dan vast.

Nee, mijn goede, dierbare vriend. Jou zal niemand als jubilaris behandelen, jou zullen ze niet plechtig mummificeren, in tegendeel: dit wordt een vreugdefeest van de Poolse poëzie ter ere — nee, niet „ter ere”, want dat riekt alweer naar duffe jubileum-terminologie — uit liefde, uit en terwille van de liefde, die de zo zwaar zwoegende Poolse Republiek koestert voor een van de eminentste figuren van onze dichtkunst.

Bloos niet en aanvaard deze mededeling rustig en zakelijk: jij, Wladek, bent nu juist een van de zuiverste Poolse dichters, die de geschiedenis van onze litteratuur in de loop van bijna vijfhonderd jaar gekend heeft.

Denk niet, dat ik lichtzinnig in feeststemming en in het vuur van de vriendschap deze koene mening te beste geef. Ik zou haar kunnen staven met tientallen bladzijden uit je boeken, met honderden strofen, zo typisch voor jou, zo „broniewskisch”, zo hartelijk, ontroerend, vervuld van een geest van menselijkheid, van een pathos van strijd en revolutie en die altijd zo schoon, zo eenvoudig, zo klaar, zo begrijpelijk zijn en die tot in het diepst van de ziel doordringen.

Władyslaw Broniewski, mijn beste Wladek, is een dichter, die een allerwonderlijkste en ontroerende eigenschap vertoont: zijn verzen kan men als geen andere organisch inlassen in de toespraak, die een actief partijlid overdag houdt tot zijn kameraden, maar ’s avonds, in de maneschijn, fluistert datzelfde partijlid verzen van dezelfde Broniewski zijn geliefde toe, wier werkhandje hij in zijn werkknuist houdt. Wladyslaw Broniewski, mijn beste Władek, verstaat het ongekende geheim om het leven en de strijd te doortrekken van poëzie, maar tevens poëzie te vervullen van leven en strijd en dit op een wijze zoals niemand van zijn generatie dat kan en slechts een heel enkele van de grote dichters uit het verleden.

Laten al onze jeugdige collega’s de grootste en moeilijkste aller kunsten leren (zo dit al te leren is) uit de verzen, van jou, van jou de meest internationale maar toch de zo bij uitstek Poolse dichter: de kunst om in het vuur van één liefde alle gevoelens en hartstochten te versmelten, welke de dichter in beroering brengen. Het vuur der liefde is de onfeilbaarste brandstof. Wat zwak, ondeugdelijk en rot is, verbrandt er in tot as; maar alles, wat sterk, goed, creatief en menselijk is, wordt er in omgesmolten tot klinkend, stralend en onvergankelijk metaal.

Er is geen poëzie, als in haar middelpunt geen menselijk hart klopt. En er is geen revolutie, als het menselijk hart niet haar trommelslager is. In jouw verzen, beste Wladek, voelt men altijd twee mensen: degeen, die schrijft, en de ander, de lezer. Daarom is jouw poëzie niet alleen in honderdduizenden handen gekomen, maar ook doorgedrongen tot honderdduizenden harten, terwijl zovele ogenschijnlijk „mooiere” maar koudbloedige gedichten staan te verdorren op de planken van de boekenwinkel, waar ze bedekt raken onder het stof.

Toen ik alles, wat je geschreven hebt, opnieuw doorlas, vanaf het jeugdvers:

[1]) Pseudoniem van de bekende Poolse schrijver Thadeusz Zeleński.

Verander 't woord in onze monden,
Doe simpler, vuriger ons zingen.
Laat macht'ger liefde ons,
gewonden,
Naar groter smart en groter
vreugde dringen

tot aan het machtige dichtwerk over de Generalissimus van het grootse tijdperk waarin wij leven, gaf ik mij er rekenschap van, dat jij nu reeds sedert ruim vijf en twintig jaar de gepersonifieerde opmars naar een Socialistisch Polen in de dichtkunst bent.
Je kunt met een gerust hart naar je verleden schouwen en zelf objectief vaststellen, welk een rechte, lichtende weg je hebt afgelegd naar deze dag, waarop we je de garven van onze liefde brengen. Welke dichter buiten jou heeft op zo edele wijze en met zo'n onaantastbaar geloof de woorden verwezenlijkt van het dichterlijk gebed, uitgedrukt in de strofe van Njekrasow, die ik voor mezelf sedert vele jaren herhaald heb en juist vandaag nog eens wil herhalen:

Weg van de juichenden, van de
in ledigheid pralenden,
van hen, wier handen purper zijn
van bloed,
voer mij tot hen, de eeuwig
stralenden
zij die erlangden liefdes hoogste
goed.

Wij zijn broeders in het wonderbaarlijke uur der geschiedenis, dat ons in staat stelt te leven, te handelen en te scheppen voor de grote zaak der liefde, zonder echter daarbij om te komen. Maar mensen als ik, Wladek, zijn gekomen, toen alles reeds klaar was, terwijl jij, oudgediende van de Poolse revolutie, altijd in de strijd was en altijd gereed stond je leven te geven terwille van je grootste liefde.
Zoals je heel goed weet, en ik nog beter, zijn we geen jongelieden meer. Doch juist in Polen kan de herfst zo spreekwoordelijk zonnig zijn, dat de lente hem zou kunnen benijden. Zo is ook de levensherfst, die wij in ons vaderland hebben gevonden. Dat is het grootste geluk, het geluk van de boom, die in de lente groen uitloopt, hoewel hij reeds honderden jaren groeit in de eeuwig jonge aarde.

Wees eeuwig jong, om eeuwig te strijden, om eeuwig te zingen...
Smeed een lied voor hen, die
anders ondergingen,
Moge 't klinken boven het nijdig
gesis der slangen,
Er is een leven, schoner dan al
ons verlangen,
Er is liefde — en zij zal de zege
erlangen.

Ik omhels je van ganser harte, dichter der hoge liefde, dichter van de zegevierende strijd om het schoonste doel en om de diepste zin van het mensenbestaan — dichter-revolutionair.

Julian Tuwim.

27 Tentoonstellingen met Musea

rijden tegenwoordig door de dorpen van Polen

Een der meest geijkte vormen van het gemeengoed worden van de kunst en cultuur onder de massa van het Poolse volk is ongetwijfeld die der reizende tentoonstellingen. Zij bereiken de meest afgelegen steden, dorpen en boerengehuchten, kortom, ze maken voor die lagen van de bevolking de cultuurgoederen toegankelijk, welke lagen anders slechts zelden of in 't geheel géén gelegenheid hadden, deze tentoonstellingen te bezoeken. De belangrijke resultaten, die op dit gebied van volksontwikkeling in het afgelopen jaar bereikt zijn, waren aanleiding, om de werkzaamheden van de reizende musea uit te breiden, teneinde zo het gehele land te bestrijken.
Deze tentoonstellingen worden — hetzij door de verschillende musea zelf (met ondersteuning van de regionale middelpunten van het museumwezen in Polen) — hetzij door de kunsthistorici en culturele verenigingen met behulp van het Min. van Volksontwikkeling georganiseerd.
De verschillende musea organiseerden dit jaar de volgende tentoonstellingen, waarvan het merendeel nog in verschillende delen van het land circuleert: „Hollandse schilderkunst, georganiseerd door het Rijksmuseum van Warszawa"; „de slag bij Grünewald" (Rijksmuseum van Kraków); „Schilderijen en tekeningen van Jan. '14" (Rijksmuseum van Kraków); „Genreschilderkunst" (Rijksmuseum Kraków); „Praehistorische kunst" (Praehistorisch museum van Poznań); „de Oergeschiedenis van Polen" (deze speelt zich af in een kunststreek langs de Oostzee) (Praehistorisch museum van Poznań); „150 jaar Poolse schilderkunst" (Pools museum te Poznań); „Poolse tekeningen en aquarellen uit de 19de en 20ste eeuw" (Pools museum te Poznań) en vele anderen.
De door de Kunsthistorische vereniging georganiseerde tentoonstellingen „Mickiewicz-Poeschkin", „Mikolay Copernicus" en „Warszawa in de schilderkunst der 19e eeuw" werden ondergebracht in een daarvoor speciaal ingerichte auto met aanhangwagen.
In voorbereiding zijn nog: „de historische schilderkunst", „de middeleeuwen", de recolutionnaire schilderkunst in de geschiedenis (Rijksmuseum v. Kraków); „de oermaatschappij" (archeologisch museum v. Warszawa); „gebruiksvoorwerpen in de volkscultuur" (ethnographisch museum te Lodz) enz. enz.
Voor het jaar 1951 heeft men plannen ontworpen voor dertig reizende tentoonstellingen. Dergelijke tentoonstellingen, die het gehele rijk met een dicht net omspannen, wekken een buitengewone belangstelling op bij het volk. Zij trekken massaal bezoek, vooral van de zijde der jeugd. Zo is b.v. de tentoonstelling „schilderkunst der 19de eeuw", die in 15 plaatsen gehouden werd door 121.500 mensen bezocht.
111.000 bezoekers bezochten (in 22 plaatsen) „de slag bij Grünwald"-tentoonstelling. Men kan constateren, dat het aantal der tentoonstellingsbezoekers nog voortdurend stijgt.

Prof. Infeld

Professor Infeld, hoogleraar in de wiskunde aan de Universiteit te Warszawa, die gedurende 12 jaar in de Verenigde Staten en Canada was verbonden, is sedert 6 maanden weer terug in zijn geboorteland Polen.
Tijdens een kort bezoek dat Dr Infeld aan Holland bracht heeft hij ons iets verteld over het Hoger Onderwijs in Polen.
Een vergelijking tussen Universiteiten in Canada en Polen was mede de basis van dit gesprek.
In 1936 vertrok hij naar Amerika waar hij gedurende 2 jaar aan de Princetows Universiteit een lectoraat bekleedde, daaraan werd Dr Infeld benoemd tot professor aan de Universiteit te Toronto.
„Het wetenschappelijk peil van de Universiteiten in Canada wordt in belangrijke mate verhoogd door de vele geleerden die men daar uit Europa aantreft."
„In de wiskundige faculteit waren bijna altijd 4 of 5 hoogleraren uit Europa. De hogeschool te Toronto doet in vele opzichten niet onder voor de Universiteiten in de Verenigde Staten, hoewel door de hogere salarissen velen uit Canada een leerstoel in de V.S. aanvaarden. De middelbare en voorbereidende hoger onderwijs-inrichtingen zijn in Canada zelfs beter dan in de V.S.
Professor Infeld, die Canadees onderdaan is, verklaarde dat hoewel hij zeer gelukkige jaren in zijn tweede vaderland heeft doorgebracht, hij toch met graagte een benoeming te Warszawa had aanvaard, omdat hij meende daar en als man der wetenschap en als docent een grote taak te kunnen vervullen.
De verschillen tussen de Amerikaanse en Poolse Universiteiten meende hij in drie hoofdpunten te kunnen samenvatten: in Polen is een enorme vermeerdering van het aantal studenten en professoren en een daarmede gepaard gaande uitbreiding van het aantal gebouwen waar te nemen. 2e. In Polen zijn veel meer studenten — ongeveer 70% — kinderen van arbeiders en boeren. De collegegelden en studiekosten zijn dan ook in Polen veel lager. 3e. Er worden in het hedendaagse Polen enorme sommen uitgegeven voor wetenschap en Universiteiten, sommen die naar verhouding hoger zijn dan in Canada.
In het algemeen, zo zeide professor Infeld, is er in Europa meer waardering voor wetenschap en kennis dan in de nieuwe wereld. Wat dat betreft zag hij ook minder verschil tussen Polen en Holland, dan tussen Polen en Amerika.

Men moet natuurlijk niet vergeten, dat er door de oorlog in Polen een zeer grote achterstand is, ook wat materialen en hulpmiddelen voor de studie betreft. Het is niet altijd gemakkelijk om de materialen waarvan veel uit het buitenland moet komen te verkrijgen. Toch is de faculteit voor wis- en natuurkunde in Warszawa zowel wat staf, hulpmiddelen en gebouwen betreft groter en beter dan dit voor de oorlog het geval was.
Professor Infeld is er van overtuigd dat binnen 5 of 6 jaar de wetenschap in Polen weer zal bloeien; dan is de jonge generatie die in de oorlog in het geheim werd onderricht, gereed een plaats in te nemen. En door het enthousiasme van de jongeren en door de grote hulp van de regering zal die taak op waardige wijze worden vervuld.
Nu reeds vertoont de lijn van het aantal studenten en van de wetenschappelijke resultaten een voortdurende stijging. Reeds meer dan 8000 studenten zijn aan de Universiteit te Warszawa ingeschreven. Maar nog steeds is er zowel op de hogescholen als op de middelbare scholen gebrek aan leerkrachten die de enorme toeloop kunnen verwerken. Er zouden wel ongeveer twee keer zoveel nodig zijn als er thans werkzaam zijn.
Het stelsel van de leerstoelen is, ook al door bovengenoemde omstandigheden, in Polen anders dan elders. Er bestaat geen vast aantal leerstoelen, zoals bijna overal gebruikelijk is, maar dit aantal wordt uitgebreid al naar gelang er geleerden zijn die voor een plaats in aanmerking komen.
Wat de levensomstandigheden betreft, deze zijn vooral voor intellectuelen in Polen goed. Ondanks de woningnood hebben de intellectuelen een eigen werkkamer en ook verder veel faciliteiten. Deze zorg en de voor allen te aanschouwen opbloei van het wetenschappelijk leven, vormen een voortdurende stimulans die aanzet tot veel en hard werken.
Daar komt nog bij, dat men als geleerde graag zijn beste krachten geeft als men ziet welk een honger er is naar verdere ontwikkeling. Als voorbeeld hiervan noemde Prof. Infeld de verkoop van een door hem geschreven wetenschappelijk boek, waarvan in Canada 5000 exemplaren werden verkocht en waarvan de Poolse verkoop binnen drie maanden reeds een cijfer van 15.000 bereikte. De uitgevers smeken om manuscripten, alle oplagen zijn bijna direct uitverkocht.
De studie in Polen is ongeveer ingedeeld als hier in Holland, eerst een candidaatsexamen waarvoor gemiddeld 3 jaar vereist is en dan nog 2 of 3 jaar voor het doctoraal examen. Er zijn plannen om het verkrijgen van de doctorstitel in Polen te verzwaren. Zodra deze plannen geheel zijn aanvaard, zal men aan de uitvoering beginnen. Het wordt dan ongeveer zo, dat men na het behalen van de dokterstitel bevoegd is om een plaats als docent aan een Universiteit in te nemen.
Vol enthousiasme sprak Prof. Infeld tenslotte over de Poolse jeugd, die behalve leergierig, ook vrolijk en welopgevoed is en waarvan men met recht veel voor Polen's toekomst mag verwachten.

Scholen en Universiteiten

De vakscholen van Warszawa telden in het afgelopen jaar (1949—'50) reeds 31.000 leerlingen, twee en een half maal zoveel als voor de oorlog. Tot 1955 zal het aantal tot 92.000 stijgen. In het afgelopen schooljaar werden 13.000 nieuwe leerlingen aangenomen. In de vakscholen van de bouw- en chemische industrie behoort 45—50% van de jeugd tot het vrouwelijk geslacht.
Er zijn twee soorten vakscholen: de vierjarige technische en de tweejarige vakvoorbereidingsschool, de eerste school is voor de technici, de tweede voor de gespecialiseerde arbeider.
De avondschool voor ingenieurs heeft de taak (volgens het zes-jarenplan) 7000 ingenieurs op te leiden. Om deze taak te kunnen vervullen is men bezig aan een algehele re-organisatie van deze scholen. Op het ogenblik zijn er 9 van deze scholen met 29 onderafdelingen en 5500 toehoorders, die nu resorteren onder het ministerie van Volksontwikkeling. Het leerprogramma is aangepast aan de eisen van het zes-jarenplan, waarbij rekening wordt gehouden, met het feit dat de toehoorders (meest arbeiders en boeren) reeds over grote praktische ervaring beschikken. In plaatsen waar grote industrie-werken zijn, wordt er bij de cursus ook praktisch gewerkt. De avondscholen voor ingenieurs beschikken over een jaarstipendium van ongeveer 428 millioen Zloty. Deze scholen werken ook samen met de technische hogescholen.

Enkele aspecten van de

Poolse beeldhouwkunst

De beeldhouwer Prof. Xavery Dunikowski in zijn atelier

Wanneer ik aan het verzoek van de redactie voldoe, iets te vertellen over de Poolse schilder- en beeldhouwkunst, dan is dit met enige aarzeling.

Deze korte beschouwing is dan ook enkel bedoeld voor wie beseft en aanvaardt dat het hier inderdaad en letterlijk gaat om ,iets vertellen' — want wat zou men anders van mij kunnen verwachten na een bezoek van elf dagen? Weliswaar was ik reeds eerder in Polen geweest — tijdens het Vredescongres te Wrocław in 1948 — maar toen was er uiteraard zeer weinig tijd over om de kunst van het land te bezichtigen.

Mijn artistieke belangstelling tijdens dit tweede bezoek was, ik moet het bekennen, hoofdzakelijk gericht op de Gothische Poolse beeldhouwkunst. Niet met de volksbeeldhouwkunst zult U vragen, waar u wellicht nog onder de indruk zijt van de prachtige tentoonstelling daarvan welke verleden jaar in het Stedelijk Museum te Amsterdam te zien was? — Ik zeg ja en neen: wellicht nergens was de volkskunst zó nauw verweven met de kunst met een grote K als in Polen en ik heb zo'n gevoel dat de museumautoriteiten — ze zullen het niet bekennen wellicht — ook niet steeds weten met welk soort kunst ze te maken hebben! De hoofdeigenschappen van de volkskunst van Polen zijn bovendien dezelfde als die van de bedoelde Gothiek, die voor twee jaren reeds zulk een diepe indruk op mij maakte bij een bezoek aan het Naradowe-Museum te Warszawa.

Wil men een land leren kennen, dan dient men eerst zijn geschiedenis te bestuderen, en evenzo moet men te werk gaan wanneer men wegwijs op het gebied van de kunst wil worden. Wetend dat ik in Kraków het onbestreden hoogtepunt van de inheemse Gothische beeldhouwkunst, het altaar van Wit Stwosz te zien zou krijgen, begon ik met rustig en aandachtig de reeds genoemde, veelal anonieme, sculpturen in het Naradowe-Museum te bestuderen. Weer trof mij de grote dramatische kracht, het stille pathos, de diepe menselijkheid van deze figuren, om het even of mensen, of heiligen of zelfs de Godheid uitgebeeld moest worden. In de goede zin van het woord werd ik telkens aan het toneel herinnerd — toneel van een bewogenheid als het Russische, waar de gebaren immers dermate veelzeggend zijn, dat wij de taal niet behoeven te verstaan om de essentie van het uitgedrukte te

kunnen begrijpen. Langdurig verdiepte ik me in verrukkelijke details: handen, voeten, aangezicht, draperieën.

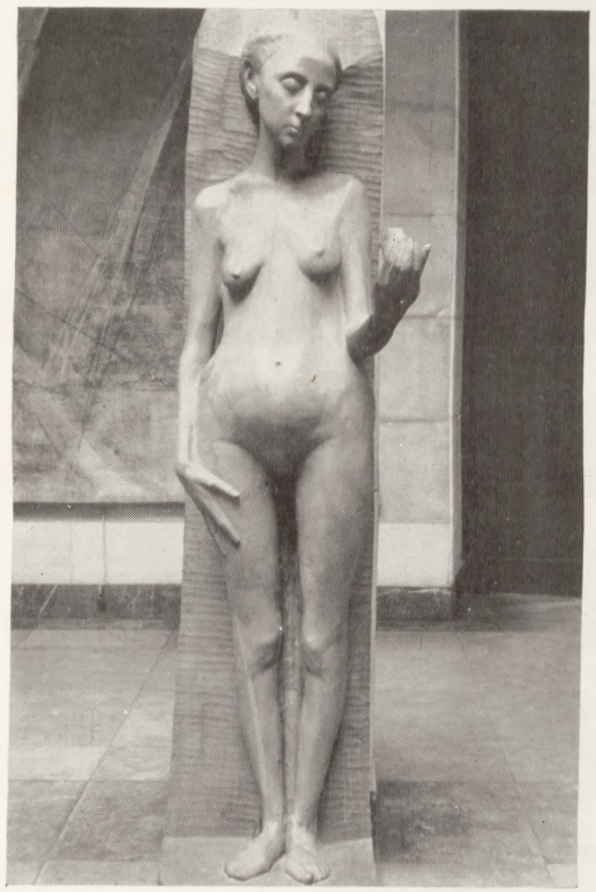
In Kraków troffen wij het, dat de gerestaureerde altaarfiguren van Wit Stwosz — tijdens hun Duitse ‚gevangenschap' hadden ze houtworm opgelopen, wat een jarenlange restauratie met zich meebracht — nog in een museum stonden opgesteld. Binnen enkele maanden worden ze immers aan de kerkelijke autoriteiten teruggegeven en opgesteld, als vroeger, in de O.L. Vrouwe-kerk, waar het weer uiterst moeilijk zal zijn van de plastische schoonheid te genieten, vooral wat de kleinere en hoog opgestelde figuren betreft. Hier troffen mij in versterkte mate de reeds genoemde eigenschappen der Poolse Gothiek, waarbij kwam dat ik leerde begrijpen waarom men thans in Polen van Stowsz zegt: ‚hij was al onze grootste beeldhouwer, nu is hij ook nog onze grootste schilder'. Want wat was het geval? Vorige generaties hadden de beelden telkens overgeschilderd, ja gedeeltelijk met vergulsel bedekt. Deze overschilderingen zijn thans verwijderd en wat men te zien krijgt aan kleuren is werkelijk meer dan enkel polychromeren, het is schilderen, in de grote traditie van de (in het Westen te weinig bekende) School van Kraków! Verder zag ik in het Nationale Museum in dezelfde stad nog andere prachtige voorbeelden van Gothische beeldhouwkunst — ik neem aan dat ik alles bekeek wat er stond, helaas echter te gehaast.

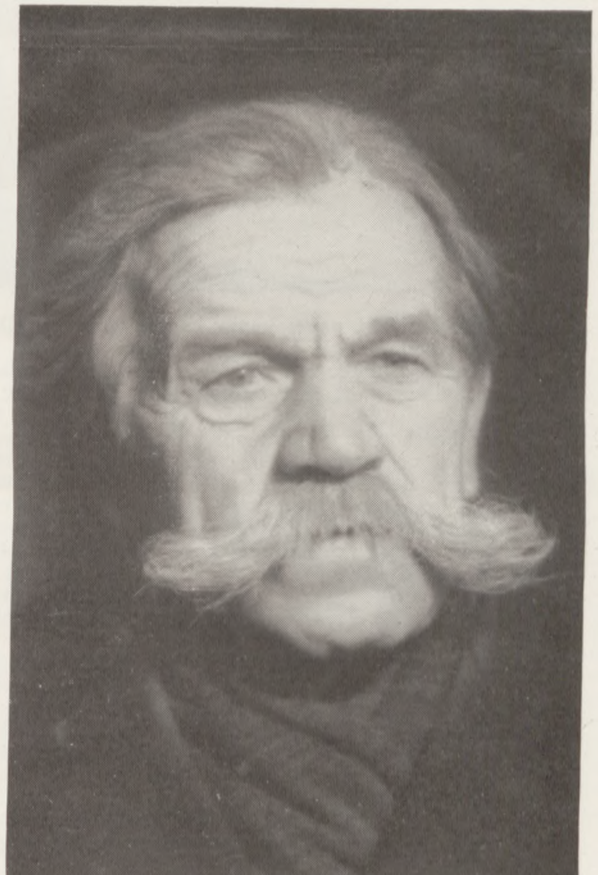
Ik heb dus duidelijk laten blijken, dat de oude beeldhouwkunst ditmaal mijn voornaamste belangstelling had. Maar als modern mens, als beeldhouwer ook, vroeg natuurlijk ook de hedendaagse beeldhouwkunst mijn aandacht. Hier begint echter mijn aarzeling. Zeg ik de oude beeldhouwkunst tamelijk kort maar zo grondig mogelijk en vrij volledig, de hedendaagse werd ons slechts fragmentarisch getoond, vooral als gevolg van het feit dat wij een paar dagen korter

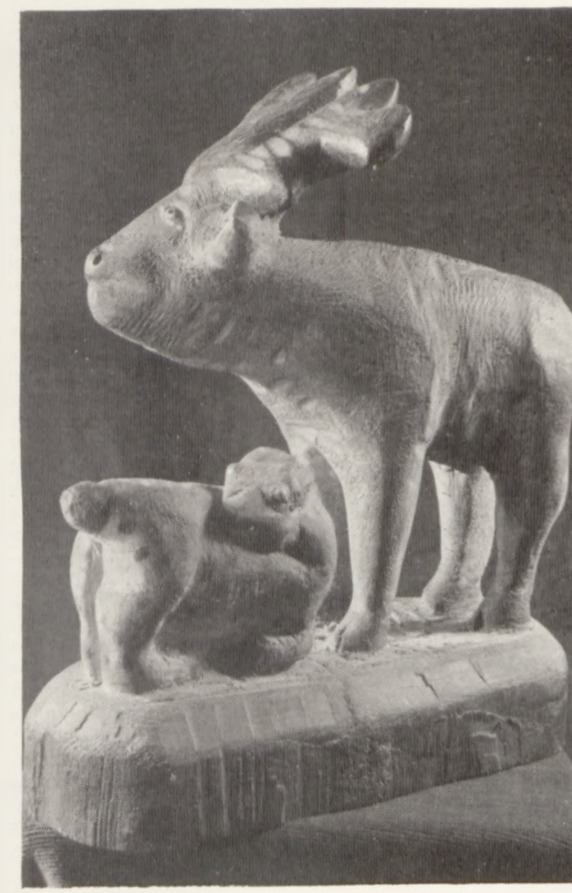
De Beeldhouwkunst in Polen [illegible] *Enige voorbeelden Volkskunst*

Links boven: *Zelfportret Xavery* [illegible]*nikowski uit de jaren 1917—1920*
Links beneden: *„Eva". Twee* [illegible] *groot beeld uit het jaar 1906*
Rechts beneden: *De in Polen be*[illegible]*de volksbeeldhouwer Leon Kudla*
Rechts boven: [illegible]*oeder en kind*
Links beneden: *Vrou*[illegible]*t een eckhoorn. Hout.*
Rechts beneden: *H*[illegible] *in hout gesneden*

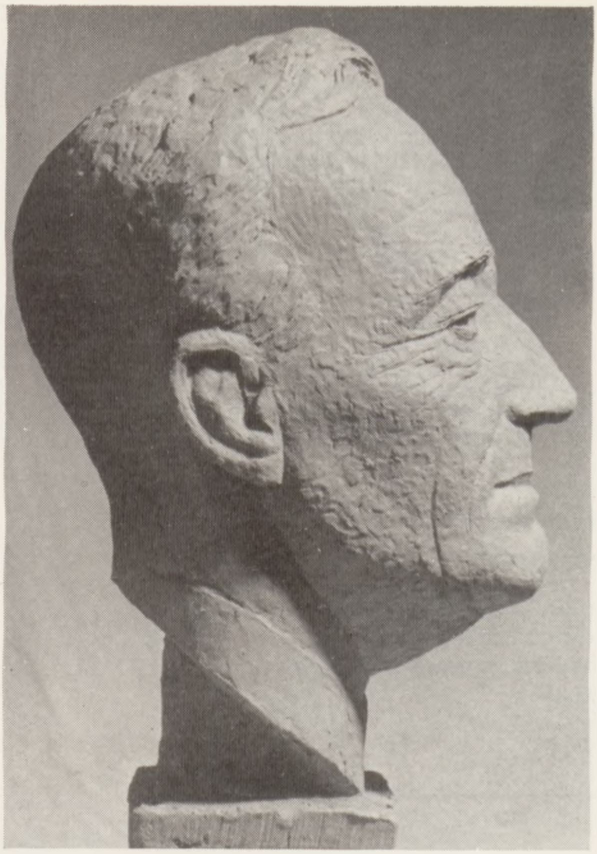

Uittocht uit Egypte

Kop van Roosevelt van de beeldhouwster Ludwika Nitschowa

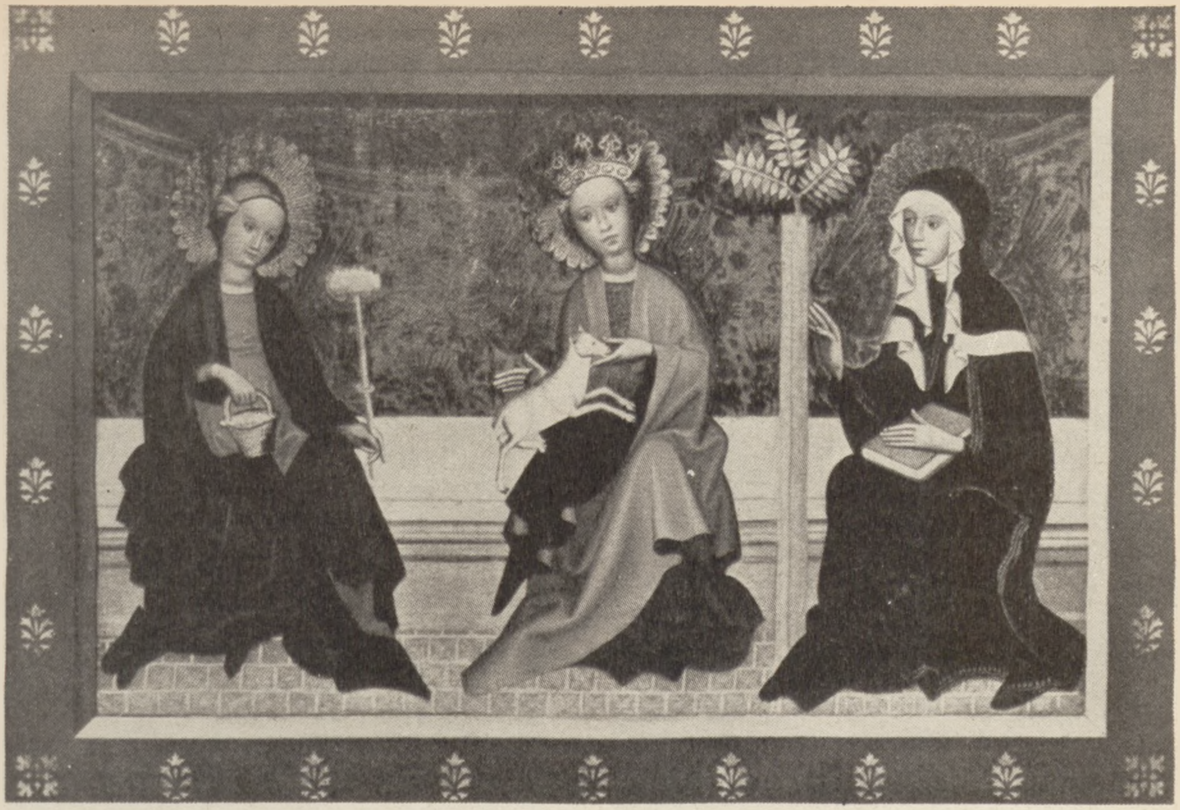
bleven dan men in Warszawa berekend had. Ik ben er mij bijvoorbeeld van bewust, het werk van de oude beeldhouwer die ateliers zowel in de hoofdstad als in Kraków heeft en over wiens zeer merkwaardige persoonlijkheid men ons veel verteld heeft (blijkbaar niet genoeg om mij zijn naam te binnen te kunnen brengen!), niet gezien te hebben, eenvoudig omdat er geen tijd voor over bleef. Wanneer ik dus zeg te menen dat de knapste hedendaagse beeldhouwer **Dunikowski** is, dan bedoel ik: de knapste van hen wier werk ik te zien kreeg. Deze, die m.i. uit de goede school van de Fransman Bourdelle stamt, wijdt zich voornamenlijk aan portretten (vaak meer dan levensgrote figuren) van historische of nog levende persoonlijkheden. Hij is een voortreffelijk vakman — een bezoek aan een zijner ateliers deed mij dit van nabij bespeuren — die vaak grote dramatische kracht in eenvoudige vormgeving bereikt. Dat hij tevens les geeft aan de Academie van Schone Kunsten in Warszawa, kan niet anders dan een zeer gunstige invloed hebben op de ontwikkeling van de beeldhouwkunst. Even wil ik aanstippen dat zijn vrouw eveneens dezelfde kunst beoefent en kort geleden een jaar in Parijs werkte, waarvoor zij een beurs van de Franse regering ontvangen had. Zij maakt vooral knappe kinderfiguren, soms als onderdeel van monumenten welke haar man te vervaardigen krijgt.

Wat ik aan monumenten, van toegepaste beeldhouwkunst te zien kreeg, maakte meestal de indruk te haastig voltooid te zijn. Waar de materiële voorwaarden in Polen waarlijk voortreffelijk zijn voor alle kunstenaars (atelieernood als in Amsterdam en Parijs bestaat er niet, daar de staat dit probleem afdoende aanpakte, en werk is er meer dan men afkan) wordt aan de geestelijke voorwaarden: rust en bezinning — niet steeds voldaan. Het gedwongen snelle tempo van de wederopbouw van Warszawa heeft ook de beeldende kunst beïnvloed, en van alle kunsten heeft juist de beeldhouwkunst het meeste kans schade te lijden bij overhaaste aflevering. Wij kunnen enkel hopen, dat wat de plastiek betreft het tempo in de naaste toekomst wat verlangzaamd wordt, het zal de ontwikkeling van de verschillende talenten die er zeer zeker zijn niet anders dan ten goede kunnen komen.

Talent is er inderdaad: zo trof mij in de beeldhouwklasse op de Academie te Warszawa het werk van een jongen, die — in de realistische stijl welke uitsluitend onderwezen en bevorderd wordt — een sterke figuur van een boerenvrouw, groot van lijn en modelé, vervaardigd had. Ook in de klasse waar zonder voorafgaande schets in hout gehakt werd — hoe bleek hier de ingeboren vaardigheid van het Poolse volk voor deze techniek! — zag ik veel verheugends. Zonder volledig te willen of te kunnen zijn noem ik thans nog enkele namen van meest jongere beeldhouwers (hoezeer decimeerden de Duitsers ook de rijen der beeldende kunstenaars!) van wie ik werk zag: R. Tarkowski, B. Pacanowski, A .Smolana, B. Michałowski, J. Jarnuszkiewicz, terwijl het werk van St. Popławski mij opviel door ongewone bezonkenheid.

Ik wil het hierbij laten. Zo oprecht mogelijk heb ik getracht U een indruk te geven van mijn eigen indrukken — tot een gedegener relaas ben ik helaas (nog) niet in staat.

L. P. J. Braat.

De heiligen Darota, Agnieszka en Otylia (1425).

Iets over de oud-Poolse Schilderkunst (II)

Laat mij dit tweede artikel over de Oud-Poolse schilderkunst met een verminkt Horatius' citaat beginnen. Habent sua fata scripta:

Ons laatste nummer met de korte inleidende beschouwing over de Oud-Poolse schilderkunst was nauwlijks verschenen, of de Redactie ontving tot haar blijdschap een bijdrage van de Heer Braat, pas uit Polen teruggekeerd, over vrijwel hetzelfde onderwerp. Men herinnert zich mijn verzuchting, dat waar geen vakman zich nog aan de behandeling van dit onderwerp het gewaagd, een niet-vakman zich genoodzaakt zag het gladijs te betreden. Bij het binnenkomen van Braat's bijdrage was natuurlijk mijn eerste opwelling mijn vervolg-artikel in portefeuille te laten. Bij het doorlezen van het waardevolle stuk, dat hij ons ter beschikking stelde, viel mij echter op — ik wil niet ontkennen, dat hier een lichte teleurstelling aan verbonden was — dat hij angstvallig meed de detailquaesties naar voren te brengen en zich tot algemeenheden bepaalde. Zonder de betekenis hiervan ook maar een ogenblik te miskennen, leek het me toch niet ongewenst ook enige van die detailpunten te fixeren. Ik werkte dus het neergeschrevene om, bekortte het, en beoog daarmee niet anders dan wat ik reeds vroeger uitsprak: mij zou namelijk niets liever zijn dan dat vaklieden — in casu Braat zelf — het door mij aangevangene voortzetten.

Een instructieve verhandeling over de Oud-Poolse schilderkunst blijft nog steeds een desideratum; wij stellen de kolommen van ons tijdschrift gaarne ter beschikking van hem of haar, die dit terrein souverein beheerst. Voor het ogenblik neme de belangstellende lezers genoegen met de kruimeltjes door een leek hun aangeboden.

Het is mij misschien in mijn eerste artikel gelukt duidelijk te maken dat er in het door ons beschreven tijdvak in Polen tal van invloeden op het gebied der schilderkunst gewerkt hebben. Niet in de laatste plaats dient hierbij de zogenaamde derde Boheemse school (1380—1395) genoemd te worden. Nu kan men deze aanduiding laten gelden zonder voorbij te zien, dat in het Praag dier dagen ook buitenlandse schilders (niet Bohemen dus) een voorname rol speelden. Zowel Italianen, Duitsers als Fransen droegen er het hunne toe bij om dit internationale centrum op te bouwen. Als ik van Fransen spreek, dan wil ik daarbij de Bourgondiër Melchior Broederlam dadelijk inschakelen. Een kenner dezer aangeduide Boheemse kunst (Walicki) heeft van haar getuigd, dat zij in haar physio plastische modelering vaak de hoogte van het latere sfumato benadert.

Poolse kunstwerken onderschatten. Wellicht is de kruisafname van Chomranice wel een zeer goed specimen te noemen. Het dateert uit het midden der XVe eeuw. Hoe meesterlijk zijn hier de inderdaad moeilijke oplossingen gevonden bij de uitbeelding van het menselijk lichaam, hoe monumentaal is de gehele compositie. Al mogen er dus ook herinneringen opduiken aan de Assisi fresco's van Simone Martini, al voert het spel van licht en schaduw op het gelaat van Johannes u naar de Sienna-sfeer, toch is er geen sprake van een slaafse afhankelijkheid. Hoe magistraal is de knielende Madonna als compositie-as aangebracht, hoe muzikaal golft de ledematenlijn van Christus' lichaam.

En is 't nu wonder dat we naast al die genoemde vergelijkingen, de werken der Oud-Vlaamse en Noord-Nederlandse meesters evenmin onvermeld mogen laten. Wij schrijven welbewust Noord-Nederlandse meesters. Want er is een zekere affiniteit tussen de altaarschilderingen uit de Dom te Olkusz (de Pietà van 1486) en de Kruisafname van Dirk Bouts uit het Louvre. Het uitwerken van deze en dergelijke toch zeker merkwaardige details zij den bevoegden ten dringenste aanbevolen. Een orgaan als het onze is de aangewezen plaats voor een dergelijke publicatie.

P.

De Kroning van de Heilige Maagd (fragment) Dominikanerkerk (1445—1455)

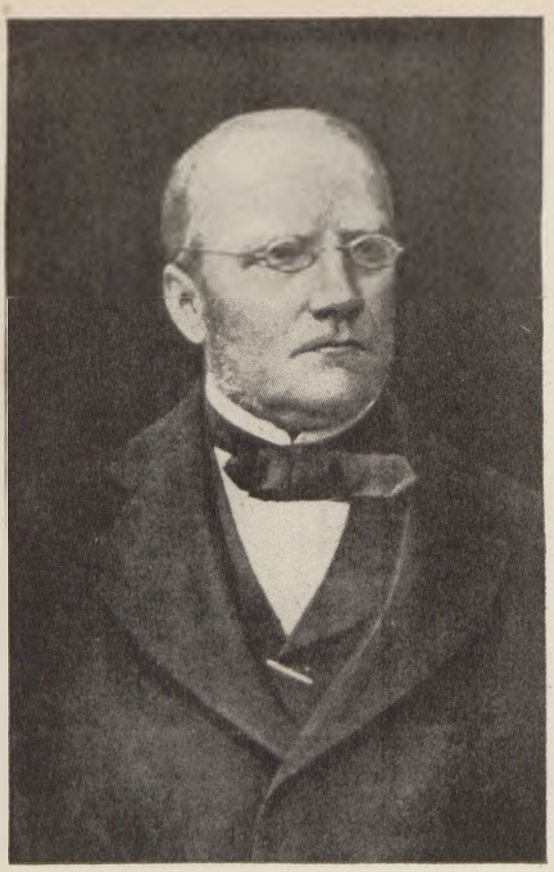

De begroeting door de drie koningen. Altaar in de kathedraal van Warszawa (1450)

Wil men de melodische golven van de plooienstijl in Poolse werken uit die dagen terugvinden, dan richte men zijn aandacht op de Epitaaf van Jan Ujazdow (1450) of op de zich in het Nationale Museum te Kraków bevindende altaarvleugel van Trzebunia.

Bij nadere beschouwing van andere Poolse kunstwerken uit die periode valt ons het volgende op: ons treft een summaire behandeling van de details, een enigszins verzwakt plastisch aanvoelen, een zeker schematisme in de rhythmische bouw. Zodra deze factoren zich doen gelden kunnen we met vrij grote zekerheid van Hongaarse invloeden spreken. Nemen we enkele kunstwerken, die bovengenoemde kenmerken vertonen: het uit 1430 stammende altaar van Niedzica bevat een fragment „De Olijfberg". Bij aandachtige fixering zal men moeten erkennen, dat we hier op de Hongaarse verwantschap stuiten. In het Nationale Museum te Kraków bevindt zich het Kamionka Wielka-altaar, met afbeeldingen van de martelingen door de Heilige Bartholomaeus ondergaan. Dit zich voor reproductie niet al te best lenende stuk valt eveneens onder de „Hongaarse categorie".

Als wij nu steeds van invloeden spreken, dan willen wij allerminst de zelfstandige betekenis van vele

Stanislaw Moniuszko

Stanislaw Moniuszko

onvergetelijk schepper van Poolse volksmuziek

Het feit dat Stanislaw Moniuszko's 78ste sterfdag herdacht wordt bewijst dat deze buitengewone Poolse kunstenaar voortleeft in het hart van het Poolse volk, en hij zal er in voort blijven leven. Hij heeft zijn volk een groot aantal liederen en instrumentale werken nagelaten.

Hij werd 5 Mei 1819 geboren in het kleine dorp Ubiel, bij Minsk en had al zeer jong grote liefde en een uitzonderlijke begaafdheid voor de muziek. De prachtige liederen die zijn moeder voor hem zong en speelde, hadden een grote invloed op de kleine Stanislaw. Grote indruk ook maakten de liederen, die de dorpsmuzikanten in het dorp zongen. Toen hij 8 jaar was, ging hij in de leer bij een organist te Warszawa, die hem de eerste grondbeginselen bijbracht van de muziek en van de muziek-litteratuur, en hem het orgel leerde bespelen. Helaas kon hij niet lang te Warszawa blijven, daar zijn ouders hem na een paar jaar te Minsk op het gymnasium deden, waar hij tot in de zesde klas verbleef en toen zijn studies moest afbreken vanwege zijn zwakke gezondheid.

Intussen was hij een jonge man geworden; hij componeerde, en begon de wereld met eigen ogen te bekijken. Hij zag hoe zeer zijn geliefd vaderland verdrukt werd en hij stelde zijn groot talent in dienst van het lied, het volkslied. Daarvoor moest hij nog studeren, en zijn vrienden stelden hem in het jaar 1832 in staat voor drie jaar naar Berlijn te gaan. Wanneer hij daarna terugkeert vindt hij geen waardering voor zijn composities, hij wordt niet ontmoedigd, werkt door om zijn waarachtig talent te ontplooien. Intussen is hij man geworden en ook physiek sterker, en meer opgewassen tegen teleurstellingen. Nog steeds ontmoet hij tegenstand bij zijn tijdgenoten, zijn weg is zwaar en zijn persoonlijk leven smartelijk, maar uit dit alles ontwikkelt zich een scheppende kracht en groeien zijn onvergetelijke werken.

Uit zijn werken spreekt het leed, de opstandigheid, de harteklop van het dorp, de velden, de bossen, het rhythme van de Poolse volksdans... De prachtige volksliederen en een paar opera's maken hem onsterfelijk.

Hij stierf 53 jaar oud, en liet de wereld een rijkdom van muziek achter.

Hoezeer zijn liederen zijn samen gegroeid met de ziel van zijn volk, wordt bewezen door het feit, dat vele ervan „anoniem" zijn geworden, zoals dat eigenlijk ook zijn moet met liederen, die wel is waar door een componist zijn opgetekend, maar die in wezen uit het volk zelf geboren zijn.

(Wordt vervolgd.)

Scène uit de Poolse film „De verboden Liederen"

Verboden Liederen

Op 9 December a.s. des namiddags te 4.30 uur organiseert de Culturele Club van onze Vereniging in het Kriterion-theater te Amsterdam een buitengewone voorstelling — de eerste in Amsterdam — van de Poolse film „Verboden liederen". Deze film, die tot de beste na-oorlogse Poolse films behoort, vertelt ons hoezeer de vrijheidsliederen — symbolen van het vrije Polen — een steun en stimulans waren in deze voor Warszawa somberste dagen.

Wij zien, hoe het symphonie-orkest van deze stad op de trappen van het gebouw staande, de „Warszawianka" speelt, geïmproviseerd, maar demonstratief; hoe kinderen langs de straten de spotliedjes zingen onder de ogen der Duitsers; kortom overal horen wij het vrije lied, dat, in de treinen, en tevens binnenskamers, bij de partisanen in de bossen, voortleeft, hardnekkig en niet uit te roeien.

Niet alleen de opnamen zijn subliem, ook zijn er uitstekende vondsten, die getuigen van het peil, waarop de Poolse cinematografie momentaal staat, zoals het half door elkaar heen laten horen van het clandestiene Chopin-huisconcert (Chopin behoorde tot de verboden muziek!) en de botte stampende Erikadeun der bezetters.

Vóór deze film zal de uiterst boeiende documentaire „de brede weg" gedraaid worden, die een beeld geeft van de volharding waarmee de tunnel en de brug over de Weichsel werden gebouwd, de brug, die vóór het kruien van het ijs in de lente klaar moest komen. Wij zien, hoe de Spoorwegen, Hoogovens, monteurs, burgers en scholieren, allen en alles koortsachtig samenwerken om in de gestelde 90 dagen gereed te komen.

Wij raden U ten zeerste aan deze inderdaad buitengewone film te gaan zien.

H. BAYENS.

DE SPORT *in het nieuwe Polen*

De rol van de vakverenigingen.

Een van de oorzaken van de buitengewone groei van de sportbeweging in Polen is de belangstelling die de vakverenigingen hebben voor de vooruitgang en de organisatie van alle sport en van iedere lichamelijke ontwikkeling. De vakverenigingen zijn er zich terdege van bewust dat de gezondheid en de vorming van het lichaam niet alleen van het grootste belang zijn voor de enkeling, maar tevens voor de industriële productie. Daarom worden er door de vakverenigingen grote sommen uitgegeven voor het aanleggen van sportterreinen, sintelbanen, skihutten, zwembaden, landingsplaatsen en haventjees voor kano's en zeilboten. Dank zij de invloed van de vakverenigingen wordt de arbeider, voor het eerst in de Poolse geschiedenis in de gelegenheid gesteld, elke tak van sport te beoefenen die hij maar wil. Daarom is het niet te verwonderen dat het aantal sportverenigingen in de tijd van 3 jaar van 281 is gestegen tot 1.632 en dat het ledental is toegenomen van 31.846 tot 254.043.

De taak van de clubs en van de bedrijven in de sport.

Door de toenemende belangstelling van de vakverenigingen hebben zij de taak van de clubs min of meer overgenomen. De clubs hadden voornamelijk in de na-oorlogsperiode de taak de massa te organiseren in de sport, en sportbeoefenaren te trainen. Na verloop van tijd ging echter deze taak de krachten der clubs verre te boven, zodat ten slotte die groepen de dragers der massale sportbeweging werden, die op initiatief van de vakverenigingen in de bedrijven waren ontstaan.
Tot de taak van de sport in de bedrijven behoort de scholing van de leden voor het doen deelnemen aan massaopvoeringen, niet echter voor het organiseren van wedstrijden en voor het behalen van records. Daarentegen is het de taak van de clubs om alle sportbeoefenaren die in het bezit zijn van een staatssport-onderscheiding en die zich speciaal wensen te trainen voor record-pogingen in hun rijen te verenigen.

De financiële basis.

De staat heeft in het afgelopen jaar enorme somenen uitgegeven voor de ontwikkeling van de sport, maar ook verschillende ondernemingen, staatsinstituten, banken, verenigingen en andere sociale instellingen zijn verplicht een bijdrage van 0,3% van het door hen uitbetaalde loon aan de vakverenigings-sport af te geven.
Ook uit de ontvangsten van grote voetbal-lichtathletiek- en bokswedstrijden vloeit er geld af voor de sportbeweging. Daar er in Polen geen beroepssport bestaat komen deze geldbronnen de sport geheel en al ten goede, en wel voor het aanleggen van nieuwe sportterreinen, het oprichten van nieuwe clubs, en vooral ook voor hen, die in de sport hun levensonderhoud verdienen — dit zijn dan de trainers.
De vakverenigingsport beschikte in het jaar '48 over 250 millioen Złoty, in '49 over 1,04 milliard Złoty in '50 over 1,5 milliard.

Voorlichting in de sport.

In verschillende steden zijn bureaux opgericht ter voorlichting in de sport. Deze bureaux ressorteren onder het ministerie van gezondheidswezen. In Warszawa is een bureau van geneeskundige voorlichting voor de sport. Daar kan men kosteloos laten vaststellen welke sport men beoefenen kan zonder de gezondheid te schaden. Ook wordt men daar kosteloos behandeld bij sportongelukken of bij ziekten, ten gevolge van de beoefening van de sport.

De skisport wordt een Poolse volkssport.

De volks-sportverenigingen van de districten Kraków, Rseszow, Katowice, Wrocław zijn begonnen met de voorbereidingen voor de massale opleiding van de dorpsjeugd in de skisport, een sport die vóór de oorlog uitsluitend door de gegoede klasse werd beoefend.
De volks-sportverenigingen van de dorpen uit deze districten hebben voor dit doel de beschikking gekregen over 1.500 paar touristenski's, 150 paar loopski's en 250 paar speciale skischoenen alsmede over 50 paar springski's.
In elk district worden skibanen aangelegd.

OVER DE POOLSE TAAL

In het October nummer van het uitstekend geredigeerde tijdschrift Peuples amis Revue de l'Amité Franco-Polonaise vonden we een aardig artikel, geschreven met de bedoeling de Fransen op te wekken zich op de studie der Poolse taal te gaan toeleggen „une lanque, parlée aujourd' hui par plus de trente millions d'hommes et qui a été l'instrument de l'une des plus belles cultures européennes". De schrijver van bovengenoemd artikel weet ons mee te delen, dat de eerste voor Fransen bestemde Poolse grammatica dateert van 1568. De samensteller was Pierre Statorius. Hij gaf zijn Polonicae Grammaticae Institutio getiteld werk uit onder de aangenomen naam Stojenski (hij had zich namelijk laten naturaliseren). Het zou tot 1749 duren voor de tweede Poolse grammatica voor Frans gebruik verscheen. Deze was samengesteld door de Lotharingse orientalist François Mesgnien, zich noemende Meninski, die door Sobieski in de adelstand was verheven.
Onder de gebruikers van deze werken mogen we zeer zeker niet Camille Saint-Saëns rangschikken. Zijn huivering voor de Poolse taal was minstens even groot als zijn ontzetting voor de Chineese muziek; hij betwijfelde of ooit een vreemdeling in staat zou zijn haar te leren.
Paul Cazin, de geschoolde Polonist, maakt zich enigszins vrolijk over deze ontzetting. „Zeker" argumenteert hij, „een woord als przepióreczka doet enigszins griezelig aan, maar ten eerste is de betekenis, „het kwarteltje", zeer onschuldig, en ten tweede is een woord als ausschweifendster zoveel handelbaarder"?
Bij het lezen van dit artikel schoot mij onwillekeurig een uitspraak van de Amerikaanse schrijver Henry Miller over de Poolse taal te binnen. Deze toch zegt in zijn befaamde, volgens sommigen beruchte roman „The Rosy Crucifiction" pag. 118 hiervan:

„Polish, when it is spoken by intelligent people, puts me in ecstasy. The sound of the language invokes strange images in which there is always a greensward of fine spiked grass, in which hornets and snakes play a great part."

De Polen hebben van Amerikaanse zijde wel eens wat minder hoffelijke woorden te horen gekregen.

P.

Korte Berichten

Wederopbouw in het teken v.h. zes-jarenplan

Nieuwe bedrijven en toename van de productie in de vetten-industrie

Krachtens de voor de vetten-industrie in het zes-jarenplan voorgeschreven wederopbouw van bedrijven gepaard gaande met de productieverhoging zal — vergeleken met 1949 — in 1955 een 15-voud van de productie van technische vetten, een zes-voud van die van zeep en een drie-voud van die van olie worden bereikt.

*

Een nieuw kolenbunkerstation is in Swinioujscie in gebruik genomen, om de haven van Szczecin te ontlasten. Drie Zweedse stoomboten hebben dit station reeds aangedaan.

*

22 millioen paar schoenen in 1955

22 millioen paar schoenen per jaar: dat betekent, dat Polen bij het afsluiten van het zes-jarenplan (1955) het dubbele van de tegenwoordige productie zal bereiken, waarbij tegelijkertijd naar een grotere schakering van model zal worden gestreefd.

*

Begin van het Poolse karpersseizoen

Polen is dit jaar begonnen met de verzending van levende karpers naar Tchechoslowakije. Ook in de democratische Duitse republiek zijn reeds dit jaar de producten van de Poolse karperteelt in de verkoop.

*

Een Poolse handelsdelegatie heeft zich 19/10 per vliegtuig naar Peking begeven.

*

Julian Tokarski tot op heden leider van de kader-afdeling van het centrale comité PZPR (verenigde Poolse arbeiderspartij) is door de Staatspresident Bierut benoemd tot minister der zware industrie.

De Poolse studentenbond is toegetreden tot de ZMP (bond der Poolse jeugd).

*

De pianofabriek in Kalisz heeft onder het merk „Celisia" een nieuw model gefabriceerd, dat met mechanismen van eigen vinding is toegerust en dat in kringen van musici reeds volledige waardering heeft gevonden.

*

Toename van beleggingen en bouwbedrijven

Het gezamenlijk bedrag van de beleggingen was in de eerste drie kwartalen van 1950 80% hoger dan in diezelfde periode van 1949. Het plan van de bouw- en montage-ondernemingen van de staat en der vakverenigingen werd voor het derde kwartaal 1950 niet volledig afgewerkt, bereikte slechts 97%, en 69% van het hele jaarplan, waardoor het geheel toch een derde gestegen is vergeleken bij het jaar '49.

*

De veestapel bereikte in de gezamenlijke landbouw wat koeien betreft 115% en wat de varkens aangaat 133% boven 1949.
Het plan voor contractkoop van varkens was voor het jaar '50 boven verwachting. Tot 1 Oct. '50 4.02 millioen varkens, 34% hoger dan het plan aangaf.

*

Regelmatig zeevervoer Polen—China

Na de opening van de zeeverbinding Gdynia—Tabakur (China), die in veertiendaagse zeereizen door de GAL (Gdynia-America-Line) met de „Warta" bevaren wordt, is thans als tweede schip de „Pulaski" over Antwerpen, Port Said, Suez, Aden, Colombo en Singapore naar China uitgevaren, terwijl de „Bytom" zich als volgend schip op reis zal begeven.

*

Zusterstad van Katowice neemt een gedeelte van Katowice's taak over

De stad Tychy die in het Silezische kolenbekken ligt zal worden uitgebreid tot een stad van 30.000 en later van 100.000 inwoners, en zal op deze wijze een gedeelte van Katowice's taak overnemen.

Onderhandelingen over een Pools-Egyptisch handelsverdrag

Een Egyptische handelsdelegatie, die onder leiding staat van de Egyptische handelsattaché te Warszawa, is op de 21e Oct. in de Poolse hoofdstad aangekomen om besprekingen te voeren over het sluiten van een handelsovereenkomst tussen beide landen.

*

Handelsovereenkomst Polen—Pakistan

De handelsovereenkomst tussen Polen en Pakistan, die 5/7 '50 te Warszawa werd ondertekend, is nu door beide landen geratificeerd. Deze overeenkomst, aangegaan van 1/7 '50 tot 30/6 '51 betekent voor Polen de invoer van katoen, jutte, rijst, thee e.a. artikelen uit Pakistan en de uitvoer van kolen, ijzer en staalproducten naar Pakistan.

*

Aardgas uit de West-Karpathen voor Warszawa

Binnenkort zal Warszawa van aardgas worden voorzien uit het Poolse aardoliegebied in de West-Karpathen. De aanleg van de pijpleiding is reeds in Mei begonnen. Alhoewel men aanvankelijk op 2 jaar gerekend had voor de aanleg van dit werk, is men nu reeds zo ver gevorderd, dat men veel eerder met de voorziening kan beginnen. De fabrieken van Warszawa zullen de voornaamste afnemers zijn, maar ook de vrachtwagens zullen voor een groot gedeelte op aardgas gaan rijden. De eerste tankstations voor Warszawa worden reeds gebouwd. In de loop van het 6-jarenplan zal het net van de aardgasleiding rondom de hoofdstad worden uitgebreid ter voorziening van de industrie. Het gehele leidingnet zal zich uitstrekken over 1.100 km.

*

Het instituut voor aardolie te Krosno werkt op het ogenblik aan nieuwe productie-methoden tot het winnen van jodium, daar men geconstateerd heeft, dat talloze aardoliebronnen jodiumverbindingen bevatten.

*

Een vereenvoudigd en tijdbesparend systeem voor het opgeven van aangetekende stukken is ingevoerd door de directie van de posterijen te Warszawa door het doen aanbrengen van speciale brievenbussen, waar deze stukken worden ingeworpen. Binnen 5 dagen ontvangt de afzender dan het bewijsstrookje.

Behalve belangrijke bijdragen van de staat aan het Poolse Episcopaat tot wederopbouw der kerken, krijgt dit Episcopaat nu ook de beschikking over de gelden van de derde openbare loterij met tombola te houden ter financiëring van de wederopbouw-actie.

*

Papier uit pijnboom-schors

Het onderzoekings-instituut voor landhuishoudkunde heeft gewerkt aan een methode, om pijnboom-schors en stronken te gebruiken voor de productie van papier, door een bewerking tot cellulose. De eerste proeven van uit dit materiaal vervaardigd papier hebben zeer voldaan.

*

Literatuur

Stormachtige verkoop van Poolse literatuur in de Sowjetunie

Korte tijd na hun verschijnen op de Sowjetrussische boekenmarkt zijn talrijke werken van de moderne en klassieke Poolse literatuur, zoals o.a. „Lalka" („De pop") van Boleslaw Prus en „Fundamenten" van Pytlakowski, totaal uitverkocht, ondanks hun zeer grote oplagen.
Nadat het Litause lezerspubliek met grote belangstelling na-oorlogse uitgaven van Poolse auteurs — zoals Tuwim, Jastrum, Broniewski, Wazyk, Dabrowolski e.a. — had ontvangen, zal nu binnenkort een uit 30 bijdragen bestaande bloemlezing van Poolse dichters en schrijvers volgen, die loopt van Prus en Orzeszkowa tot de modernen. Vooraanstaande dichters uit de Litause SSR zorgden voor de vertaling.

*

Onder de pas verschenen wetenschappelijke Poolse boekwerken verdient het werk „Preludium" de aandacht. Dit boek is uitgekomen als 2e deel van een werk „Analyse en verklaring van de gezamentlijke werken van Fred. Chopin", dat uit 9 banden bestaat. Dit 2e deel bevat in 347 bladzijden verschillende bijdragen van muzicologen en is geredigeerd door prof. Dr. Chylinski. Verder is het eerste deel verschenen van een groot werk „de Grondslagen van de statistiek" van prof. Dr. A. Werych, met vele verhandelingen over statistische waarnemingen, samenstelling en analyse, terwijl het 2e deel zal handelen over de mathematiek der statistiek en de waarschijnlijkheids-berekening.

*

Een zeer belangrijk Pools boek

Velen van onze lezers hebben bij het aanschouwen van de Poolse films „De laatste Etappe" en „De Ivensstraat" wel een heel duidelijke voorstelling gekregen van de mateloze ellende, waaraan de Poolse Joden gedurende de Duitse bezetting waren prijsgegeven. Thans is er in Polen een boek verschenen, dat een even hevige evocatie geeft van deze helse gebeurtenissen. We bedoelen „Wielki Tydzien" — „De stille week" van Jerzy Andrzejewski. We geven hier een zeer summaire weergave van dit boek, dat we niet aarzelen als een meesterwerk te betitelen.
In „De Stille Week" beschrijft de auteur niet alleen de opstand en vernietiging van de Joden in het Warszawase Ghetto in 1943, maar verwijlt ook en zelfs voornamelijk bij de reactie, die de bestialiteit van de Duitse bezetters bij een aantal „Arische" Polen opwekt. Uitstekend is de schildering van de rampspoeden van de knappe, levenslustige Irena Lilien, dochter van een beroemd Joods professor. Eerst na herhaalde malen uit huis en schuilplaatsen verdreven te zijn en zich evenzovele malen weer vrijgekocht te hebben, beginnen de leden van de familie Lilien zich hun Jood-zijn bewust te worden. De moeder sterft, de vader wordt weggevoerd en Irena blijft, opgejaagd, bang en wantrouwend, alleen achter. De vele vroegere vrienden zijn nergens meer te vinden en de familie, die zich tenslotte haar lot aantrekt en haar — gedurende de „Stille Week" — bij zich in huis neemt, wordt hierdoor te gronde gericht.
In dit boek komen geen helden voor, het zijn allemaal gewone mensen, die temidden van de rampzaligste gebeurtenissen hun eigen strijd moeten voeren. Anna Malecka, de berustende en begrijpende jonge vrouw, haar weifelachtige „intellectuele" man, de verraadster Piotrowska, allen zijn getroffen door het onafwendbare lot dat boben Warszawa hangt, terwijl dezelfde stad zich opmaakt om het Paasfeest te gaan vieren.

*

Wetenschap

Mitchurin's proefstation bij Warszawa

Het Mitchurin-proefstation neemt proeven met het enten van tomaten op aardappelplanten en hoopt het volgend voorjaar het nieuwe zaad te kunnen uitzaaien. De bastaardsoort nummer 33 die door hetzelfde instituut door kruising en selectie van verschillende tomatensoorten is verkregen, wordt in binnen- en buitenland reeds veel gevraagd.
Zaden uit de Sowjet-Unie worden gebruikt om nieuwe kalebas- en meloensoorten te kweken, terwijl 10 ha grond ter beschikking is gesteld voor proeven met kunstmest. Reers dit voorjaar werden grote hoeveelheden vroege bloemkool en kropsalade verbouwd.
Bananen in grote hoeveelheden werden reeds voor de 2e maal in een tuinbouwbedrijf bij Walbrzych geoogst en aan de kindertuinen aldaar afgestaan. Hetzelfde bedrijf bracht in het afgelopen jaar 4 maal een augurkenoogst.

*

De Poolse meteriologische observatoria aan de Oostzeekust noteerden 27/9 een bijzonderheid. De zon kreeg een lichtgroen-blauwachtige kleur. Dertig uur later constateerde het observatorium te Kraków dit verschijnsel. Men veronderstelt dat het werd veroorzaakt door het voorbijtrekken van een kosmische wolk van onbekende samenstelling.

*

Uit het muziekprogramma van de radio Polskie-Warszawa

Warszawa I — lange golf 1.322 m.
Warszawa II — middengolf 467 m.
verder 407 m, 278 m, 249 m, 238 m, 230 m, 219 m, 202 m en 200 m.
Iedere *Zondag* om *12.15* uur zendt *Warszawa I* een symphonieconcert uit en van *17 tot 19 uur* klassieke opera's of operetten, die tot nu toe nog niet door de Poolse radio waren uitgezonden. Verder om *17.20* op *Warszawa II* een Chopinconcert (zie ook Woensdag).
Iedere *Woensdag* om *21 uur* op *Warszawa I* een Chopinconcert.
Iedere *Dinsdag en Donderdag* om *20.30* geeft *Warszawa II* een concert door het grote radio-symphonie-orkest van Katowice.

*

Iedere *Vrijdag* van *20.30 tot 21.30* geeft *Warszawa I* symphonieconcerten door, die door buitenlandse of andere Poolse stations worden uitgezonden.

Iedere *Zaterdagmiddag* zijn op *Warszawa I* onder de titel „ons lied" bekende Poolse solisten, instrumentaal- en vocaal-ensembles te horen.

*

Sociale voorzorg

Verplaatsbare tandheelkundige klinieken uit Tchechoslowakije

Uit Tchechoslowakije heeft het Poolse ministerie voor gezondheidswezen tien wagons laten komen, die van de modernste opparaten op tandheelkundig gebied zijn voorzien en die bestand zijn tegen de onbegaanbaarste wegen, waardoor ze in de eerste plaats de meest afgelegen dorpen kunnen bezoeken, die nog niet op het electriciteitsnet zijn aangesloten.

Het kind in het middelpunt van de „Caritas" voorzorg

In Olsztyn verzorgt de „Caritas"-vereniging ruim 300 kinderen, die in tehuizen, kinderchreches enz. zijn ondergebracht terwijl het district van Gdańsk ruim anderhalf millioen zloty ter beschikking stelt voor de zuigelingen- en voor sociale voorzorgsinrichtingen in het algemeen. Buitengewoon omvangrijk is de sociale werkzaamheid van de „Caritas" vereniging in het district Rzeszow, waar in deze soort kindertehuizen reeds 5000 kinderen zijn ondergebracht.

*

In het dorp Kunice bij Legnice woont vrouw Witek, 108 jaar, de oudste ingezetene van Polen.

*

Helicopters in dienst van het bosbedrijf

Poolse vliegtuigconstructeurs hebben in samenwerking met bosbouwkundigen het prototype vervaardigd van een autogiro, die in het bosbouwbedrijf gebruikt zal worden en binnenkort in serie vervaardigd zal verschijnen.
Het nieuwe type heeft veelzijdige mogelijkheden: zowel voor vervoer als voor de uitzaai en insectenbestrijding; het kan gebruikt worden voor de ontdekking en melding van bosbranden en voor het leggen en ophalen van visnetten. Deze speciaal aan de Poolse bebossing aangepaste helicopter moet o.a. ook bij het transport, vooral van fijne houtsoorten, uit slecht toegankelijke gebieden de oplossing brengen, terwijl men er ook gebruik van zal maken voor fotografische opnamen en voor de uitzaai van boom- en struikzaden in ontoegankelijke gebieden, in het gebergte b.v. Ook bij de jacht, vooral bij die op snelvoetig roofwild (wolven e.d.) zal het nieuwe vliegtuigmodel goede diensten bewijzen en eveneens zal het kunnen worden gebruikt bij het transport over het gebied tussen rivieren waarvan de ondiepte het onmogelijk maakt ze met sleepboten te bevaren.

De nieuwe autogiro, waarvan de prijs buitengewoon laag is, beschikt over een maximum snelheid van 100 km per uur en een vervoerscapaciteit van 5 ton.

*

Door de toepassing van een nieuwe landbouwmethode verkreeg een landarbeidersbrigade van het staatsgoed Misedow voederbieten met een gewicht van 4 tot 8 kg en suikerbieten van gemiddeld 6 kg per biet.

Economie

Kwartaalsoverzicht van het Ministerie voor de buitenlandse handel

Volgens een kwartaalsoverzicht van het Poolse Ministerie voor de buitenlandse handel zijn de omzetten met het buitenland in het lopende jaar tegenover de zelfde periode in het vorige jaar met 8,6% en de gezamenlijke waarde van de omzetten met 13,1% gestegen, waarbij de waarde van de export met 4,1% is toegenomen.
De Sowjetunie, de andere Oost Europese landen, China en de Duitse democratische republiek hebben met 59% van de gehele omzet het grootste aandeel in de Poolse handel. In deze periode is de gehele omzet met deze landen 60% gestegen, o.a. met Hongarije ongeveer met 202%, met Albanië 158%, met Roemenië 66% en met de Duitse Democratische republiek 54%.

*

Pneumatische grijpbaggermachine bij de boring van schachten

Enige weken geleden is de eerste pneumatische grijpbaggermachine van de Poolse industrie, gemaakt naar het systeem van de Sowjet-ingenieurs *Balbatschan* en *Tschugano*, geplaatst. Deze machines worden bij de mijnbouw gebruikt voor het maken van schachten. Terwijl met de tot nu toe gevolgde boormethodes niet meer dan gemiddeld 20 m per maand gegraven kon worden — vooral omdat het opruimen van de steenmassa's door menselijke arbeidskracht gebeuren moest en dit 70% van de gehele werktijd in beslag nam — wordt door het gebruik van de pneumatische grijpbaggermachine bij het graven van de schacht, het dubbele van de afstand bereikt. De baggermachine werkt met beweegbare grijpkaken, die door een luchtdrukcompressor in beweging worden gebracht. De capaciteit bedraagt 12 cbm per uur (Voor 100 m. schacht moet 11.000 ton steen en aarde verplaatst worden.)

*

Kunst

Grazyna Bacewicz vioolvirtuose en componiste

Een van de belangwekkendste en actiefste persoonlijkheden in het Poolse muziekleven is de ook als componiste naar voren tredende vioolvirtuose Grazyna *Bacewicz,* winnares van de Staatsprijs voor Muziek van dit jaar. Op het ogenblik maakt Grazyna Bacewicz met groot succes een tournee door Tchechoslowakije, van Praag over Moravska-Ostrava en Brno naar Bratislava.
Tijdens een kamermuziekconcert, dat aan deze tournee voorafging en waarmee het Poolse muziekseizoen in Kraków werd geopend, was het programma gewijd aan composities van Grazyna Bacewicz en van 2 andere prijswinnaars van dit jaar. De kunstenares trad als vertolkster van haar eigen werk op. Vooral haar IV.vioolsonate, die volgens de muziekcritici blijk geeft van een grote verwantschap met Brahms, vond veel waardering.
Naast haar concertverplichtingen houdt Grazyna Bacewicz zich bezig met het componeren van muziek voor een ballet, dat een gehele avond in beslag zal nemen en de titel draagt van „Polonaise op het slot Czorsztyn", Het libretto — van A. M. Swinarski — heeft als thema de opstand van Kostka-Napierski in de 17e eeuw.

*

Ter herdenking van de 101ste sterfdag van Chopin hebben in alle delen van Polen concerten plaats van zijn werken met medewerking van beroemde Poolse pianisten.

*

In de kerk van het Franciskaner klooster van Kraków ontdekte men bij herstelwerkzaamheden waardevolle muurschilderingen uit de 13de eeuw. Zij worden gerestaureerd.

*

Op de ruim 100 Broniewski-avonden, die naar aanleiding van de 25-jarige scheppende arbeid van deze grote Poolse dichter in alle wojewodschappen van het land werden gehouden, bevonden zich ongeveer 50.000 arbeiders onder de bezoekers.

*

In Kalisz hebben opgravingen plaats gevonden, waarbij een voorhistorische nederzetting uit de 1e of 2e eeuw na Chr. is bloot gekomen, die men voor het in de oudheid reeds vermelde Calisia houdt. Uit een goed bewaard gebleven installatie voor ijzerertsverwerking leidt men af, dat Kalisz in voorhistorische tijden een middelpunt voor ijzerverwerking moet zijn geweest.

*

Veertien bedrijfs- en boerenorkesten uit alle delen van Polen waren te Rzeszow voor een bijeenkomst en voor een daarbij aansluitend gemeenschappelijk concert, dat onder het motto „De vrede overwint de oorlog" werd gegeven.

*

Het Joodse kinderballet uit Wroclaw dat een tournee maakt, is met groot succes opgetreden in Katowice en in andere industriesteden.

De handelsattaché bij de Poolse Legatie in Den Haag, ontvangt dagelijks van 10—1 uur op zijn kantoor, Alexanderstraat 24, Tel. 116164.

De oude Poolse Schatkamer in Rawa Mazowiecka, gebouwd door Casimir de Grote en waar tot 1600 de kroonjuwelen van de Poolse koningen werden bewaard, zal weer worden gerestaureerd en als museum worden ingericht.

*

In de Staatsuitgeverij te Warszawa is een boekwerk uitgegeven: „500 jaar Poolse schilderkunst". Het boek is van 166 reproducties voorzien en in 5 talen gedrukt (Pools, Russ., Frans, Eng., Tchech.).

Een nieuw verschenen boek op het gebied der muziek van de hand van Prof. Chybinski verdient bijzondere aandacht. Het is een verzameling van Volksliederen uit geheel Polen. Nu verscheen het eerste deel met 218 volksliederen. In de toekomst zullen nog ± 2000 dezer liederen worden uitgegeven.

*

Op 10 Maart van dit jaar heeft men voor de 40ste maal de dood herdacht van de Poolse dichteres Maria Konopnicka, die zo geheel naar waarheid en op zo treffende en overtuigende wijze het leed van het Poolse volk heeft geschilderd.

*

In de nieuwe en nog in aanbouw zijnde stad Nowa Huta bij Kraków werd de eerste voorbereidingsvakschool en het eerste lyceum voor algemene ontwikkeling in gebruik genomen.

*

Het symphonie-orkest van Bydgoszcz

Onder het motto „muziek voor allen" begon het symphonie-orkest van Bydgoszcz dit concertseizoen. Meer dan 90% van de bezoekers namen een abonnement, waarbij het aandeel van de industriearbeiders 70% bedraagt.

De muziekprogramma's bevatten klassieke en moderne muziek (Bach, Mozart, Chopin, Prokofiew e.a.). In de programma's leest men verklaringen over de muziek door bekende musicologen, terwijl in de foyers tentoonstellingen worden gehouden van het leven en de werken van de uit te voeren componisten. Tijdens het seizoen vinden er 144 concerten plaats, waarvan 66 in Bydgoszcz, de overigen in de vorm van tournée's. Verder worden er nog 100 concerten van speciaal volksmuziek gegeven en 44 schoolconcerten. De wijze waarop de programma's zijn ingedeeld geven een goed inzicht in de muzikale scheppingen van de verschillende eeuwen, en zij geven ook een begrip van de scheppingen van iedere componist in het bijzonder.

*

Film

Nieuwe sprookjes-teken-films

„Voor een betere morgen" heet een nieuwe sprookjesfilm van de Arbeiders-teken-filmstudio's in Katowice, die tot nu toe 4 dergelijke films heeft afgeleverd getiteld: „Was het een droom?", „Tractor A-I", „De weg" en „Wolf en beer". Binnenkort wordt met de opname van nog 2 andere sprookjesfilms begonnen, n.l. „Het gemeenschapshuis" en „Diamantengeschiedenissen", deze laatste is een film uit het mijnwerkersleven.

Voor het aanstaande jaar heeft de Arbeidersstudio het plan de productie tot 6 films te verhogen, en de staf van kunstenaars-medearbeiders hiermee dienovereenkomstig te vergroten van 40 tot 90 man. Deze medearbeiders komen voor het grootste gedeelte niet voort uit de kring van de beroepskunstenaars, maar uit de bij de productie betrokken arbeiders.

*

Buitenlandse films in Polen

In Polen loopt tegenwoordig de Engelse film „Hamlet" met Laurence Olivier in de titelrol, terwijl een Franse film „Frankrijk leeft in ons", die is uitgebracht door een collectief van vooruitstrevende Franse cineasten, wordt nagesynchroniseerd. Verder zal weldra de Tchechoslowaakse film „De Nachtegaal van de keizer" naar het sprookje van Andersen worden vertoond.

*

Nieuwe Poolse gramofoonplaten

600.000 gramofoonplaten heeft het phonografisch bedrijf te Warszawa van af het begin van dit jaar tot 30 Seept. uitgebracht. Hierbij zijn 600 nieuwe opnamen van orkestwerken (w.o. Chopin) alsmede amusementsmuziek.

Sociologie

Leidende Poolse Katholieken richten zich tot hun geloofsbroeders in Frankrijk

Leidende Katholieke wetenschapsmensen en schrijvers in Polen hebben zich gericht tot een reeks Katholieke leiders en intellectuelen in Frankrijk en hen opgeroepen zich bij de wereldvredesbeweging aan te sluiten. De schrijvers wijzen op het grote gevaar, dat de wereld — en in het bijzonder Frankrijk — bedreigt van de zijde diergenen, die in hun streven naar een nieuwe oorlog West-Duitsland tot een centrum van aggressie willen maken. Als bewijs van het feit, dat de Nazi's de volle ondersteuning van bovengemelde kringen genieten, noemt het schrijven van de Poolse Katholieken het voorbeeld van Generaal Guderian, die het bevel tot volledige verwoesting van Warszawa heeft gegeven en ook Parijs heeft trachten te verwoesten, maar nu een nieuw revancheleger organiseert, evenals de generaals Rundstedt, Manteuffel, Schwerin en Student nu weer tot hoge rang zijn opgekomen en de opdracht ontvangen hebben de Duitse infanterie voor nieuwe veroveringstochten op te leiden.

*

Benoeming van bisschoppen voor het Westelijk gebied geëist

In een brief aan de secretaris van het Poolse Episcopaat *Choromanski* eist het Ministerie van eredienst te Warszawa, dat in overeenstemming met de op 14 April j.l. tussen de Poolse regering en het Episcopaat gesloten overeenkomst en de in art. 3 hiervan neergelegde beslissingen, dat de tijdelijke vertegenwoordigers van de Diocesen in het Westelijk gebied van Polen vervangen worden door vaste, gewone bisschoppen en de voorlopige geestelijke herders van de Gemeenten door vaste paters en pastoors.

Redactie-Secretariaat:
TIJDSCHRIFT NEDERLAND-POLEN
(geopend dagelijks van 9—1 u.) behalve Zaterdag
Amsterdam
J. W. Brouwersplein 7
Postgiro No. 518467 t.n.v. de Penningmeester van de Ver.
NEDERLAND-POLEN TE LEIDEN

Van de „Machorka" tot de aanplant van edele tabakssoorten

De Poolse tabakscultuur, die voornamelijk geconcentreerd is in het gebied tussen Pulawy en Lublin heeft in de loop van de laatste jaren door acclimatisering en door de teelt van nieuwe soorten de vroegere „Machorka" volledig verdrongen. Er worden tegenwoordig slechts edele soorten verbouwd.
Onder leiding van het agrarische onderzoekings-instituut in Pulawy werd een lichte tabaksoort met brede bladeren ontwikkeld, die nu algemeen door de telers verbouwd wordt. Terwijl de „Machorka" een betrekkelijk vruchtbare grond verlangt, groeien de nieuwe soorten op de lichtste zandgronden. Tot de verdere teelt van het instituut behoort een kruising met gouden bladeren uit Virginia- en Herzegowina tabak. De Poolse Virginia-soort onderscheidt zich van de oorspronkelijke soorten door een grotere weerstand tegen de Thielavia-ziekte. Bovendien heeft de kruising uit Virginia- en Herzegowina-tabak een nicotine gehalte van niet meer dan 0,3%. Voor het winnen van nicotine-extract wordt echter ook in het vervolg een hoogwaardige Machorka-soort verbouwd.
Terwijl door de Poolse sigaren- en sigaretten-industrie in 1925 bij een bewerking van 17.000 ton buitenlandse ruwe tabak slechts 473 ton binnenlandse tabak verbruikt werden, is de productie van ruwe tabak in het na-oorlogse Polen van 16.900 ton (1948) tot 18.500 ton gestegen, welke hoeveelheid in zijn geheel door de industrie verwerkt wordt.

Het is ons niet onbekend, dat vele lezers van ons orgaan zeer veel prijs stellen op korte artikelen en mededelingen. Vandaar dat wij in dit nummer een betrekkelijk groot deel van onze plaatsruimte wijdden aan artikelen van niet al te grote omvang. Om nu weer een andere categorie van lezers tegemoet te komen, die uitvoeriger behandeling waarderen, stellen wij in uitzicht, dat verschillende hier kort aangeduide opmerkingen in volgende nummers nog nader uitgewerkt zullen worden.

LANDBOUW

De landhervorming, die 6 jaar geleden door het Poolse parlement werd aangenomen, is een keerpunt geworden in de toestand van de tot dusver braakliggende landerijen. Door de hervorming was het mogelijk de overbevolking in de dorpen gedeeltelijk te liquideren. De vooroorlogse autoriteiten schatten deze overbevolking op ongeveer 8 millioen mensen. Alleen in midden- en in Oost Polen kreeg een half millioen gezinnen van bezitloze en weinig land bezittende boeren grond, die vroeger aan de grootgrondbezitters behoorde. De onteigende grondbezitters kregen naar keuze grond ter grootte van 50 ha buiten het gebied, waar hun voormalig bezit gelegen was of een lijfrente, die correspondeert met het inkomen van een hogere staatsambtenaar.
Door de hulp van de Staat in de vorm van credieten voor de wederopbouw van hoeven, voor werktuigen- en veeaanschaf en kunstmest en door het oprichten van stations waar machines uitgeleend worden, die de armste boeren in staat stellen een mechanische bewerking te volvoeren, werd mede bereikt, dat in het verloop van de laatste 6 jaar de techniek van de grondbewerking, de inkomsten der bedrijven en daarmee de levensstandaard van kleinere en middenboeren zich tot een peil opwerkten, dat in geen enkel opzicht vergelijkbaar is met dat van het vóór-oorlogse Polen.

VERENIGING NEDERLAND-POLEN

Comité van Aanbeveling:

Prof. Dr. B. Becker, Amsterdam
J. H. Cohen Stuart, Bussum
Mr. H. Cost Budde, Voorburg
Mr. S. Davids, Amsterdam
Mr. P. E. Eldering, Amsterdam
J. D. L. Le Febvre, Laren N.H.
Prof. Dr. J. A. van Hamel, Baarn
Ed. Hoornik, Amsterdam
W. Huisman, litt. slav. dra., 's-Gravenhage
B. Jelgersma, Amsterdam
H. Ch. G. J. van der Mandere, 's-Gravenhage
Jan H. de Groot, Arnhem
Prof. Dr. R. van der Meulen, Leiden
Mr. W. M. van Meurs-van der Burg, A'dam
Mevr. Dr. E. E. Prins-de Jong, Leiden
Mevr. Mr. I. E. Prins-Willekes Mac-Donald, Amsterdam
H. M. van Randwijk, Amsterdam
Ir. J. W. Rodenko, 's-Gravenhage
Henriette Roland Holst van der Schalk, Overveen
Prof. Dr. Jan Romein, Amsterdam
Mevr. Dr. Annie Romein—Verschoor, A'dam.
Jhr. W. J. H. B. Sandberg
P. J. J. Verlooy, Leiden
Victor E. van Vriesland, Amsterdam
Dr. L. P. Walburgh Schmidt, Oegstgeest
M. J. Wentinck, 's-Gravenhage
Prof. Dr. W. F. Wertheim, Amsterdam
Sam de Wolf, Amsterdam